

ŠVIESA

SPALIS-LAPKRITIS-GRUODIS, 1953

Ditkus, J. 94
6028 — 28th Ave.

TURINYS

Gynimas teisių ir garbės.....	98
K. Steponavičius: visuomenininkas. Dr. A. Petrika....	99
Darbo unijų kova su raketizmu. Salielis.....	106
Mirčiai ar gyvasčiai? J. J. Kaškiaučius, M. D.	108
Sveturgimiai ir kriminalistai. Gri-kis	109
Apie Lietuvių Petrapilio seimą. Amerikos Pilietis . . .	111
Mišakai ošia. Eil. Dabora Vaarandi	113
Poetą Liudą Girą prisiminus. K. Doveika	114
Nuo Uralo gaudžia vėjai. Eil. Liudas Gira	116
“Audra šaukšte vandens”	117
Tas mūsų gaivinantis miegas. J. J. Kaškiaučius, M. D.	118
Darbo sąlygų gerinimas Lietuvoje.	120
Kultūrinės naujienos.	121
Konferencija. Ignas Kerpė.	122
Naujas poezijos rinkinys. A. B.	127
Budėkime. Eil. B. Žilvitis.	128

ŠVIESA

(The Light)

Political, Scientific and Literary Quarterly Magazine, published by American Lithuanian Workers
Literary Association, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

Editorial Board: R. Mizara, A. Bimba,
Managing Editor—Anthony Bimba.

Subscription rates: \$1.00 a year; single copy 25c.

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York under the Act of March 3, 1879.

Gynimas teisių ir garbės

Mūsų L. L. D. nariai ir kuopos suprato Centralinio Komiteto atsišaukimą paremti apsigynimo reikalus. Atsiliepiamas greitas ir šiltas iš beveik visų kolonijų.

Kodėl toks platus ir gilus susirūpinimas organizacijos reikalais?

Todėl, kad apgynimas L. L. D. nuo pasikėsinimo padaryti ją tokia, kokia jinai nėra ir nebuvo, paliečia pamatines Amerikos žmonių civilines laisves ir demokratines teises. Mūsų organizacija niekuomet nebuvo ir nebus subversyviška organizacija. Ji yra grynai apšvietos-kultūros organizacija. Taip nusako josios konstitucija, taip byloja visa jos ilga veiklos istorija.

Mes jau matome, kad L. L. D. nėra išimtis. Panašaus užpuolimo jau susilaukė šimtai kitų kultūrinių organizacijų. Joms grūmoja pavojus iš reakcijos pusės. Makartizmas siekia daug toliau: jau pradėtas plačiu baru puolimas net ant Demokratų partijos vadovybės. Užmetimų ir kaltinimų jau susilaukė buvęs prezidentas Trumanas. Sukeltajai isterijai ribų nesiranda. Tiek individualai, tiek organizacijos, kurios tebetiki į pagrindines demokratines Amerikos žmonių teises ir tradicijas, patenka nemalonėn tų, kurie norėtų palaidoti Teisių Bilių.

Visa tai aišku. Tai visa mato ir supranta L. L. D. nariai, kuriems yra taip brangi jų

taip gražiai išauklėta organizacija.

Prieš tūlą laiką įvykęs Centralinio Komiteto praplėstas posėdis nutarė gauti organizacijos teises ir garbę visais legališkais būdais. Jeigu valstybės prokuroras, nepaisant nieko, pasimotų įtraukti Draugiją į "subversyvių" sąrašą, nutarta ieškoti teisybės teismuose. O tai, žinoma, siejasi su nemažomis išlaidomis. Štai kodėl tas pats posėdis nutarė atsikreipti į narius ir kuopas greitos finansinės paramos. Kaip jau šių pastabų pradžioje pasakyta, iki šiol atsiliepiamas buvo labai šiltas. Bet dar nepakankamai gauta finansinės paramos pilnam ir visapusiškam organizacijos apgynimui. Todėl raginame visus dar prie didesnių, gyvesnių gynybos pastangų. Dar vis randasi nemažai kuopų bei narių, neprisidėjusių prie šio garbingo darbo. Visi raginami stoti talkon.

Reikia atsiminti, jog yra paliesta visa organizacija. Tikrai visomis ir bendromis pajėgomis mes ją tinkamai apginsime nuo nepateisinamo užpuolimo. Mes žinome, kad mūsų pusėje teisybė. Mes žinome, kad kiekvienas mūsų narys myli teisybę. Todėl pasitikime, kad nuo dabar nepasiliks nė vienos kuopos ir nė vieno nario, nestojusio savo organizacijos gynybon.

CENTRALINIS KOMITETAS

ŠVIESA

The Light

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

Redakcinė komisija: R. Mizara, A. Bimba, Atsakomingas redaktorius: A. Bimba

No. 4

Spalis-Lapkritis-Gruodis (Oct.-Nov.-Dec.), 1953

Metai XX

K. STEPONAVIČIUS: VISUOMENININKAS

DR. A. PETRIKA

Šių metų birželio 6 d. mirė Amerikos lietuvių išeivijai gerai žinomas jos sūnus—Kazys Step^onavičius. Jo mirtis buvo skaudus smūgis kiekvienam, kuris jį pažino, nes jį pažinti — reiškę jį pamilti! Jo švelnus suvalkietiškas būdas, jo atvira simpatiška as-

KAZYS STEPONAVIČIUS, 1889—1953.

menybė ir reta draugo nuoširdi ranka — lenkė prie jo kiekvieną. Surasti sau politinį sankeleivį — nesunku, bet tikrą, nuoširdų bičiulį — netaip jau lengva!

Velionis Kazys gimė 1889 m. gegužės 28 dieną Čyčkų kaime, Alvito valsč., Vilkaviš-

kio apskr. Vaikystėje, kaip ir sodžiaus vaikų dauguma, vasaromis jis ganė tėvo kaimenę, o žiemomis lankė pradžios mokyklą. Augštesnio mokslo jis negavo. Lietuviškai skaityti ir rašyti jis pramoko savom pastangom, be mokytojo, nes to meto caristinės Lietuvos mokykloje viskas buvo dėstoma rusų kalba. Lietuviams atgavus spaudą, Kazys skaitė „Šaltinį“, „Lietuvos ūkininką“ ir Amerikoje einančią „Vienybę Lietuvniukų.“

1909 m. gegužės 20 d. velionis Kazys jau buvo Brooklyne ir apsigyveno pas savo seserį Uršulę. Tuo metu naujakurio nelaukė jokie priėmimo komitetai su kalbomis bei vaišėmis, kaip dabar; niekas nesirūpino jam butą ar darbą surasti. Kaziuui teko pačiam savo valtį vairuoti. „Žėdną rytą — sako velionis savo 'Atsiminimuose' (rašytuose 1951 m. kovo 18 d.) — eidavau ieškoti darbo, bet nesurasdavau. Už savaitės laiko gavau darbą kriaučių siuvykloje pas P. Kyburį. Už pirmą savaitę algos gavau visą vienlentį pusdolerį.“

Iš tokios „aigos,“ aišku, gyventi buvo negalima; teko ieškotis pelningesnio darbo. Todėl 1910 m. pradžioj K. Stepónavičius persikėlė gyventi į Cliffside, N. J., ir gavo darbą **pečkurio**. Tai buvo gana sunkus darbas, nes į atdarus didžiulės fabriko krosnies degančius nasrus reikėjo šiūpele mesti anglį. Pats Stepónavičius apie to meto savo

darbą sako: "Dirbom po 12 valandų paroje ir 365 dienas metuose. Pasikeičiant iš dieninio darbo į naktinį, arba atvirkščiai, dirbdavome po 18 valandų be jokios pertraukos. Darbas buvo labai sunkus ir karštas. Per 12 valandų vienas pečkūrys sumesdavo į pečių nuo 16 iki 18 tonų anglies. Gi užmokestis už tokį peklišką darbą buvo 22 ir pusė cento už valandą."

Suradęs Cliffside gyvenančių lietuvių būrelį, Steponavičius ten sutvėrė SLA kuopą. Netrukęs jis susipažino su angliškai kalbančiais vietos socialistais ir tais pačiais metais įstojo į jų kuopą. "Nuo to laiko ir vietos lietuvių veikla buvo labiau pakreipta progresyvėn kryptin," sako Steponavičius. "19-16 m. narių referendumu buvau išrinktas LDLD Centro Sekretorium. Buvo tikrai nelengvas darbas, nes tuomet buvau ir SLA 5-tos Apskrities sekretorium. Na o dirbtuvėje, kaip augščiau minėjau, reikėjo dirbti kasdien po 12 valandų. Sekretoriaujant tankiai prisieidavo važinėti įvairiais organizacijos reikalais į New Yorką ar Brooklyną į susirinkimus. Labai dažnai parvažiavęs iš susirinkimų eidavau tiesiai į dirbtuvę visai be miego. . . Dabar įdomu prisiminti, kiek tos ištvermės ir energijos būta jaunose dienose! LDLD sekretorium išbuvau 7½ metus laiko."

Visuomeninio darbo požiūriu, tasai LDLD sekretoriavimo laikas, tai buvo **našiausias** visame Steponavičiaus gyvenime. Pirmojo pasaulinio karo metu, kai politinė reakcija buvo itin augštai iškėlusį savo šlykščią galvą; kai Palmerio "reidai" buvo kasdienis įvykis; kai kiekvieną pažangesnę organizacija, ar asmuo buvo žiauriai persekiojami—tuomet LDLD viršininkams buvo nepaprastai sunku! Provokacijų bei insinuacijų buvo pilni užkampiai. Kaikurie judošėliai iš to darėsi sau pelną ir karjerą. O be to ir pati LDLD turėjo pakankamai savo vidujinių bėdų: 1919 m. organizacija skilo (ne organiniai, bet formaliai), reikėjo ją perorganizuoti ir naujai inkorporuoti; buvo pagrobtas jos išdas ir teko dėl jo bylinėtis, etc. To kia padėtis sekretoriui reiškė begales darbo ir daug nemiegotų naktų. Kazys Steponavičius visa tai atliko geriau, negu pagirtinai! Jaunesnieji kalbamosios organizacijos nariai

to nežino ir neįvertina, o tai įvertinti reikėtų! Tuo metu LDLD turėjo suvirš 7,000 narių. Ji leido daug knygų ir buvo stipriausia bei įtakingiausia lietuvių kairiosios srovės organizacija.

Steponavičius buvo ne tik sunkiai dirbęs, bet ir taupus žmogus. Sutaupęs kiek pinigų, jis įsigijo biznį ir jame išsilaikė apie 30 metų:

"1918 m. tapau biznieriū — sako Steponavičius savo 'Atsiminimų' pabaigoj — Yonkers, N. Y., įsigijau mėsos krautuvę. Greit susipažinau su vietos lietuviais ir netrukus suorganizavome LDLD kuopą. Kuopos vardu surengėme pramogą, į kurią sutraukėme suvirš 600 publikos; tai buvo didžiausias Yonkers'e pažmonys! Tais (1920) metais aš apleidau Yonkers ir grįžau vėl į Cliffside. Čia visą laiką ir gyvenau. Nuo tada verčiau si bizniu: turėjau saldainių krautuvę, valgomų daiktų (delicatessen) sankrovą ir baigiau taverno bizniu. Viso biznyje išbuvau 30 metų. Bet ir biznyje būdamas, kaip seniau taip ir dabar, dirbau be pertraukos organizacinį darbą. Iš biznio pasitraukiau tik po to, kai dėl arterijų sukietėjimo 1945 m. netekau abiejų kojų. Be kojų būti biznyje buvo neįmanoma, todėl 1947 m. pabaigoj jį pardaviau.

"Žinutes-korespondencijas pradėjau rašinėti Čikagos "Lietuvai," "Tėvynei" ir "Vien. Lietuvninkų" 1910 m."

Biznį pardavęs, Steponavičius apsigyveno savam dviaugštyje namukyje, antrame augšte. Žmogui be kojų kopti kelis kartus per dieną laiptais augštyn ir žemyn, buvo neįmanoma, todėl jis persikėlė į kitą gretimai esantį tokį pat namą, į pirmąjį augštą. Ten jam buvo patogiau. Kieme jisai įsiruošė darželį, prisiodino įvairių gėlių ir ten praleisdavo kiekvieną giedrį liuoslaikio valandą. Gėlės tai buvo jo pamėgimas ir aistra. Apie gėles, kai laipsniškai jo sveikata ėjo menkyn, jis savo laiškuose vis dažniau ir dažniau prisimena. Kartkartėmis jį lankydavau bei fotografuodavau, ir tame jo gėlyne turėjau laimės praleisti kartu su velioniu nevieną jaukią valandą. Kaip malonu ir dabar visa tai prisiminti! Išrodo, kad ir velionis Kazys tas valandas vertino nemažiau, kaip aš. 1949 m. liepos 10 d. jis man

rašė: "Ryžtuosi paačiuoti tau, mielas drauge, už manęs lankymą. Visados diena būna man rami ir linksma, kai susitinkam."

Kaip mėgo velionis gėles, rodo kad ir šis jo laiškas, rašytas 1945 m. liepos mėn. pradžioje: "Aną dieną gavau didelį gėlių buketą iš Binghamton, N. Y., draugų. Iš 33-jų pasirašiusiųjų, tik trys man pažįstami. Tai buvo didelis man 'supryzas' nuo draugų binghamtoniečių! O jie nė savo adreso nepadėjo, tad negaliu jiems nei padėkoti už dovaną." Velionis gaudavo daugybę užuojautos laiškų iš visų Amerikos kampų. Didelė tų laiškų dauguma ateidavo nuo žmonių, kurių jisai savo gyvenime niekad nebuvo matęs. Tas rodo buvusį didelį jo populiarumą.

Netekęs savo natūralių kojų, Steponavičius įsigijo dirbtines. Nors gana brangiai už jas sumokėjo, bet naudotis jomis negalėjo: peraugštai chirurgas buvo jam kojas nupjovęs! Važinėjo jis daugiausia kedėje, o po namus — atsisėdęs ant savo paties darbo keturratės platformėlės. Turėdamas laiko, jisai gana gražiai ištaisė savo namų rūšį (sklepą). Didokas kambarys išrodė lyg saliuokė, kurioje mingavo organizacijos ne tik lietuvių, bet ir kitataučių. Tai buvo jo "Klubas," kuriame velionis su draugais praleisdavo labai daug laiko.

Būdamas biznyje, Steponavičius turėjo labai daug draugų ir kitataučių. Išėjęs iš biznio, jisai suorganizavo airių "Sixty" Klubą, kuris irgi jo saliuokėje minguodavo. Tie jo "frentai" rinkdavosi kartą ar du per savaitę ir kortuodavo "Jukerį," airių mėgiamą lošį. Steponavičiui buvo didžiausias malonumas sutikti savo senus "frentus," su jais palošti, pajuokauti bei išgerti. 1949 m. jis man rašė: "Per Patricko 'atpuską' kovo 17 d. labai smarkiai ir linksmai pauliovojom su 'Sixty' Klubo nariais. 'Ceremonijos' tęsėsi per visą dieną ir naktį." Kitais metais jis vėl rašė: "Vakar buvo Patricko šventadienis 'Sixty' Klubo patalpose, kuriose visi Klubo nariai uliojom, Sudorojom 32 svaru 'corned beef.' Aš irgi savo apetitą paganėdinau daugiau, nei kada nors nuo mano ligos pradžios, bet šiandien jaučiuosi visai gerai."

"Sixty" Klubo nariai irgi nebuvo Steponavičiui abejingi: jie jį lankė, slaugė ir ra-

mino. O kai gydytojas juos įžeidė, tai jie ir gydytoją atstatė:

"Daug užuojautos gaunu nuo 'Sixty' Klubo narių — rašė Steponavičius 1950 pabaigoj. — Nuo ryto iki vakaro jie mane lanko ir ramina. Bet vakar daktaras atėjęs įsakė visiems išsinešdinti! Mane irgi apibarė, būk dėl tų mano 'frentų' nuolatinio lankymo, negalys mano širdį pataisyti. Tad šiandien visi 'Sixty' Klubo nariai bendrai nutarėme tam daktarui duoti 'atstavką.'"

K. Steponavičius pradėjo sirgti 1944 m. Sirgo jis ilgai ir sunkiai, galima sakyti, iki savo amžiaus galo. Nors ir gana daug pinigų išleido ligai kovoti, bet sveikatos jau nebeatgavo. Jis rašė: "Ligoninė, operacijos ir privatus gydymasis prieš tai, man lėšavo suvirš \$12,000, ir likau visam amžiui kolieka." 1945 m. kovo mėn. jam nupjovė (veik palei kirkšnį) kairiąją koją. Grįžęs iš ligoninės jis rašė: "Su kiariąja koja, kurios jau netekau, jokios bėdos neturiu. Bet dešiniąją tai nuolatos įkiriai skauda ir jokios spėkos joje neturiu. Žinoma, mano didžiausias noras yra išgelbėti dar likusią koją. Bet išrodo, kad anksčiau ar vėliau ir su šia turės padaryti tai, ką padarė su kairiąja. . ."

"Gavau laišką nuo Alberto (Prūseikos). Jis labai tave išgyrė, kad kaip senas draugas man nelaimėje širdingai užjauti. Parašyk ar atvažiuosi kurį sekmadienį, tai pasikalbėsime."

Tačiau išgelbėti dešiniąją koją taip ir nepavyko; teko ir ją nupjauti. Kazys grįžo iš ligoninės jau be abiejų kojų. Nors ir taip apgailėtinau sužalotas, jis džiaugėsi nuskratęs įkiria ligonine, džiaugėsi namų židiniu ir pavasariu. . . Už poros dienų jis man rašė: "Na, tai jau pasiliosavau iš tos nelinksmos vietos — ligoninės. Smagu būti laisvėje ir gėrėtis pavasario gamtos gražumu. Parvažiavau gegužės 27 d. Vakar buvo mano gimtadienis. Seniai tokią smagią ir linksmą dieną buvau turėjęs. Skausmo kojose mažai liko. . . Namie būdamas ne tik kad geriau jaučiuosi, bet geriau galėsiu viskuo ir apsirūpinti. Prie progos, norėčiau tarti tau, drauge, didelį ir labai didelį ačiū už tavo taip draugišką man užuojautą ir už taip tankų manęs lankymą, kai buvau ligoninėje."

“Senis McEvoy, buvęs čia policijos čyfas, sako kožną dieną už mano sveikatą poteriavęs, o kai buvau ligoninėje, net dvejas mišias užpirkęs. Bet tie jo poteriai nieko negelbėjo: man kojas vistiek nupjovė! Aš manau, kad ‘drinksas,’ išgertas už draugo sveikatą, yra pamačlyvesnis, negu poteriai.”

Kai kojų žaizdos sugijo, Steponavičius jautėsi gana gerai, skausmų nebuvo. Tuomet jis išvažiuodavo į jūrą žuvauti ir šiaip su draugais pauliodavo. Jis buvo didelis optimistas ir pesimizmo juodiems šešėliams nepasiduodavo. Tačiau ir taip “filosofiniai” nusiteikusių retkarčiais jį vistiek išgyventa nelaimė prislėgdavo. Tokiais momentais, kad visa tai užmiršti ir juodas mintis nuo savęs nukreipti, jis stengdavosi pasilinksminti. Aš jį nekartą išpėjau, kad jam gresia perdidelio nutukimo pavojus, nes jis nepasivydi socialiai pavalgyti, o, jo padėtyje, išsivaikščioti bei išsimankštinti negali. Aiškinau, jog nutukimas sunkina darbą širdžiai, ir kad jam reikia laikytis griežtos dietos bei drausmingai ją pildyti. 1946 m. pabaigoj jis rašė:

“Labai ačiu už laišką! Net gėda, kad anksčiau neatsakiau. Mat, kai dabar orai neblogi, tai daug laiko praleidžiu pasivažinėjimams, žuvavimui ir kitokiam paūžimui. Na, o mano padėtyje, tai kad ir nenoromis vaidentuvėje pasišvaisto mintis, kad su puse likusio kūno ilgai šio svieto marnastyse nereikės kankintis. Taigi kol dar gyvybės ‘springsas’ veikia, tai ir stengiuosi progai pasitaikius pasilinksminti. . . Jaučiuosi pusėtinai sveikas, tik biskį perdaug nutukau. Dar bandysiu keletą kartų pažuvauti, o po to — vėlei per šalčius namie tūnoti.”

Patariu jam daug skaityti ir spaudai rasinėti, nes tai geriausias būdas melancholijai šalinti. Ir jis rašinėjo vis daugiau ir daugiau: dienraščiams “Laisvei,” “Vilniai” ir žurnalui “Šviesai.” Pasirašydavo kartais savo vardu, bet dažniausiai tai Kazių Darbininku ir kitais slapyvardžiais. Kartais padarydavau jam pastabų dėl jo nepilnai tobulos rašybos. Mokytiis velionis norėjo ir už pamokas dėkojo: “Ačiu už patarimus mano rašyboje. Aš noriu mokytiis ir būsiu visados dėkingas už pastabas. Pažymėk kiek tankiau. . . Jau aplačiau tą seniai lauktą ‘Lietuvių Kalbos Vadovą.’ Knyga pusėtinai

graži ir rūpestingai paruošta. Visai nesigailiu ‘investinęs’ \$3.50. Manau, kad ir pats jau esi ją gavęs. . . Gaila, kad d-rą Kačkiaučių taip žiauriai nuteisė. Kiti už tokius pat nusikaltimus gauna tik 6-is mėnesius.”

K. S-čius buvo nuoširdus kairiosios srovės rėmėjas; jis jai dirbo ir aukėjo, jis lankė jos pramogas ir rėmė jos vėjus. Kaip jisai kankinosi, jog kartu su savo draugais jis negalėjo dalyvauti 1949 m. rudenį “Laisvės” koncerte, galima matyti, kad ir iš šio laiško:

“Rašau šį laišką sekmadienį, 9-tą val. vakaro. Neabejoju, kad dabar mano bičiuliai linksmi ulioja ‘Laisvės’ koncerte. Buvome pasirengę ir mes būti tame koncerte. Bakūnai pasižadėjo nuvežti, bet gavo žinią iš Bridgeporto, kad jo brolis Kazys serga, tai vietoj Brooklyno, nuvažiavo į Bridgeportą... Jei būčiau žinojęs anksčiau, tai gal kas kitas būtų mus nuvežęs. Pikta! Šiandien dėl to nieko neveikiu: neskaitau, nerašau, negeriu ir iki šiol dar nei pietų nevalgiau. Šėdžiu lovoje ir keikiu tą netikusį pasaulio surėdymą. Koncerte norėjau dalyvauti dar dėl to, kad išgirsti dainuojant čekagietes, kurių dar nesu girdėjęs. Nesiseka man šiais metais ne tik žuklauti, bet ir šiaip esu negiliulingas!”

1950 m. pradžioje jis vėl skundžiasi: “Aš ir vėlei likau negiliulingas, nes nesuradau šoferio, kuris mane būtų atvežęs į ‘Laisvės’ bankietą. Bakūnui, tai lyg kokia ‘dievo koronė’ tas Bridgeportas. Kai tik koks parenkimas, tai ir Bridgeporte kas nors atsitinka. Taigi ir dabar ten išvažiavo. . .”

Per tris metus S-čius jautėsi gana gerai. Tačiau 1949 m. jis jau pradėjo jaustis einas silpnyn. Tų metų pavasarį jis nusiskundė: “Su mano sveikata, tai jaučiu šį pavasarį silpnėsiis, negu praeitąjį. Pernai daug sunkiau padirbdavau ir nepailsdavau. Šiomet gi, per dieną padirbėjęs vakare vos užsirioglinu laiptais į kambarį. Darausiu riebesnis ir silpnėsiis. Reikės tartis su gydytoju. Gal vietoj alaus teks kokių vitaminų imti. Šaltis vis tankiau mane apninka.”

1950 m. S-čių jau ir širdies priepuoliai pradėjo kankinti. Tie smūgiai darėsi vis dažnesni ir smarkesni. Po vieno tokių antpuolių tų metų pabaigoj jis rašė: “Aš dar vis esu ant ‘sick list.’ Dienomis jaučiuosi neblogai,

bet naktimis — negerai. Praeitą naktį jau buvau bemanas, kad teks ir palaikus pas-kirstyti! Tai buvo blogiausia naktis iš viso sirgimo. . . Rytoj šauksiu kitą daktarą — širdžių specialistą. Šisai mane užkankins su tom kokaino piliulėm. Per visas naktis nau-doju tas piliules, o dienomis būnu toks, lyg būčiau visą galioną 'Canadian Club' išmau-kęs — visiškai apsvaigęs. Apie 11 val. nak-tį vėlei prasideda skausmai, ir vėl piliulių ryjimas. . . Nuo tų piliulių nesiseka nei skai-tyti, nei rašyti, esu apkvaitęs. Kai tik kiek susveiksiu, kraustysiuosi į gretimą savo na-mą, į pirmąjį augštą. Dabar ir aš pradedu dasiprotėti, kad permažai dėmesio kreipiau į savo sveikatą. Bet kai permislinu visą savo gyvenimo praeitį, tai atrodo, kad ir taip ge-rai, kad dasyriau iki virš 60-ties metų. Na, o dar manau gyventi ir ilgiau."

Poetas Adomas Mickevičius kadaise yra pasakęs, kad sveikatos pasigendi tik tuomet, kai jos netenki! Suprato tai ir velionis S-čius, tik jau pervėlai! 1950 m. pabaigoj jis rašė: "Ta mano sunegalavusi širdis nei kiek nesitaiso. Buvau Brooklyne brolio lai-dotuvėse, tai parvykęs ko pats nenumiriau. Pirmadienį mane nuvežė pas širdies ligų specialistą, kuris mane per dvi valandas kankino, darydamas elektrokardiogramas ir kitas diagnozes. Dabar turiu ne tik širdies ligą, bet ir bjaurų šaltį."

"Su ta mano širdžia išrodo blogi kazyriai. Tų arterijų kietėjimą, sako, vaistais negali pagydyti, o tik gyvenimą kiek pailginti, y-pač mano amžiuje. Šiaip, skaitau arba ra-dijo klausau, o kai užėina skausmai — kramtau piliules."

Kiek vėliau jis vėl aimanuoja: "Su ma-nim dar vis tos pačios bėdos: dienomis jau-čiuosi kiek geriau, bet naktimis tai kartais reikia ir visai smarkiai pasirgti. Pagerėjimo irgi kol kas nejaučiu. Vilties nustojau gal tik todėl, kad kita nieko negaliu padaryti. .. Vargina ne tiek liga, kiek tas nuobodumas. Kai tik pradedu ką skaityt, tai tuoj ir skaus-mai prikimba. Su rašymu dar blogiau, tai nei laiškų niekam nerašau. . . Laukiu pava-sario, tai ir vėl bus malonumas gyventi."

Paskutinį laišką S-čius man rašė š. m. gegužės 15 d. Tuomet jis jau sunkiai sirgo, tačiau vistiek tvirtai tikėjo, kad dar pa-

sveiksiąs:

"Nors fiziniai dar esu pusėtinai sukliu-ręs, bet bandysiu parašyti keletą žodžių ir padėkavoti tau, drauge, už laišką ir žinutes."

"Nuo 20-tos balandžio gyvenu, kaip a-merikonai sako, — 'with one foot in the grave.' Gydytojai jau visą mano likusį kūną adatom subadė, o nuo tų įvairių piliulių net skonį burnoje praradau. Kai dabar, orui at-šilus, yra progų pasigėrėti gamtos atgimi-mu, tai aš turiu nuobodžiam kambaryje tū-noti. Jeigu kurią dieną nusileidžiu į savo gė-lių darželį, tai kitą dieną turiu už tai atken-tėti. Dėl tos mano 'pumpos' (širdies) nere-guliarumo, tai nei žuklauti negaliu. Bet apie gegužės mėnesio pabaigą esame galu-tinai susitarę vykti žuklauti. Aš net ščyrai tikiu, kad žuklavimo ekskursija pataisys tą mano 'pumpos' sukliurimą."

Šį kartą, išrodo, viltis mūsų gerąjį draugą apgavo: išgyvenęs 64-ris metus, birželio 6-tą dieną jisai mirė!

Mirusio K. S-čiaus palaikus jo našlė pa-laidojo su bažnytinėm apeigom. Šis aktas kairiosios srovės žmonėse iškėlė neramų klausimą: kodėl buvo taip pasielgta? Ar tai buvo jo **noru**, jo **įsakymu** taip padaryta? Todėl rugpjūčio 7 d. aš, kartu su žmona, nuvykau pas velionies žmoną Uršulę, norė-damas patirti, kaip iš tikrųjų ten buvo. Ji griežtai paneigė tą teigimą, būk savo vyrą "vertusi" grįžti prie tikybos. Kazys, ji sakė, niekad nevaržęs jos laisvės, o ji irgi niekad nieko jam nesakiusi. Jos versija yra maž-daug tokia:

"Aš esu katalikė ir mes apsivedėme baž-nyčioje 1915 m. gegužės 30 d. Tuomet Čalis ir aš atlikome išpažintį, nes kitaip kunigas nebūtų mums šliubo davęs. Bet kai atėjo laikas atlikti velykinę, Čalis man pasakė, kad pas lietuvių kunigą išpažinties jis neis. Aš jam pasakiau, kad jei nenori eiti pas lie-tuvių, tai gali eiti pas amerikoną. Aš jį pa-mokinau, kaip angliškai spaviedotis ir mes kartu nuėjome į bažnyčią. Bet tada aš pa-mačiau, kad Čalis išpažinties **nėjo**. Kai grį-žome namo, aš jį paklausiau: 'Tai tu išpa-žinties neatlikai?' Jis atsakė, kad ne, ir nuo to laiko jis **niekad išpažinties nėjo** ir jokių bažnytinių reikalų **neatlikinėjo**. Aš jam nie-kad nieko tuo reikalu nesakiau ir neklausi-

uėjau, ir mes niekad tikybos reikalais jokių klausimų nekėlėme. Aš sekmadieniais lankiau bažnyčią ir jis man niekad dėl to nieko nesakė. Jis lankė visokius mitingus ir aš jo niekad neklausinėjau, kur jis eina ar iš kur pareina. Ir taip mes gyvenome visą laiką, kol Čalis pradėjo sirgti ir pateko į ligoninę (1945 m.). Mat, kai eini į ligoninę, tai ten visko klausinėja ir surašo. Tai paprastas formalumas. Be kita ko, klausia ir apie tikyba. Paklaustas, kokios tikybos, Čalis pasakė, jog katalikas. Aišku, kitaip atsakyti jis ir negalėjo, nes buvo katalikų bažnyčioje krikštytas, ten ir ženijos.

“Po kiek laiko, kai jį lankiau ligoninėje, Čalis man sako: ‘Žinai, čia mane tankiai lanko tūla katalikų vienuolė, ir ji man prikalbėjo, kad aš prisiimčiau kunigą. Dabar tas kunigas ateidinėja ir jis man įkalbėjo, kad aš, kaip katalikas, turiu atlikti išpažintį, nes mano operacija bus sunki ir visaip gali būti. . . Aš sutikau.’ Tuomet aš jį pagyriau, sakydama, kad gerai padarei, katalikui išpažintis reikalinga.

“Tuomi viskas ir baigėsi. Ir Čalis man niekad daugiau apie tai neužsiminė, o aš jį neklausinėjau. Grįžęs iš ligoninės, jis jokių religinių pareigų neatlikinėjo, gyveno taip, kaip pirma. Po kiek laiko, Čalis kortavo su vienu savo senu ‘frentu’ airišiu, kuris yra labai karštas katalikas. Jisai yra kitų airišių katalikų kaip ir lyderis ir jų ‘Sixty’ klubo vadas. Bet jisai nežinojo, ar Čalis bažnyčią lanko, ar ne. Regimai, jisai manė, kad lanko. Taigi jis Čaliui ir sako: ‘Čali, kai netekai kojų, tai dabar nei į bažnyčią negalėsi nueiti. Bet nesirūpink, aš pasikalbėsiu su kunigu X, tai jis ateis pas tave į namus.’ Čalis ant to nieko neatsakė, tik nusišypsojo, o už kelių dienų tikrai atėjo minėtasai kun. X į namus. Čalis jį nekviatė, bet nuo jo ir nenusikreipė. Mat, Čalio jau visada buvo toks būdas: jei tik kas jam apie ką gražiai pakalbės, tai jis ir sutinka, nesipriešina. Ir taip nuo to laiko kun. X atėdavo pas Čalį kas kokias dvi savaites kartą. Prieš mirtį nespėjau kunigą pašaukti, nes Čalis mirė labai ūmai, netikėtai. Kai atėjo kunigas, Čalis jau buvo miręs. Bet kad jisai per tūlą laiką buvo kunigo priežiūroje, tai jį ir į katalikų kapines priėmė.”

Paklausta Uršulė Steponavičienė, kodėl ji laidotuvių reikalui pirmiausiai kreipėsi į bažnyč. vadovybę, o ne į velionės draugus, atsakė: “Aš elgiausi savo nuožiūra, ne Čalio įsakymu. Jis man nieko tuo reikalui nebuvo sakęs. Aš maniau, kad gal jis pats taip būtų norėjęs, nes paskutiniaiis gyvenimo metais priėmė kunigo patarnavimus. Pats Čalis apie tai, kaip jis norėtų būti palaidotas, man niekad nesakė, o aš jį klausyti nenorėjau, nes dar būtų pamislijęs, kad laukiu jo mirties. Jeigu jis man būtų kada sakęs, kad nori būti palaidotas be bažnyčios, aš būčiau taip ir pasielgus. Prieš jo norą aš nebūčiau ėjus. Bet kaip apie jo nuomonę nieko nežinojau, tai ir palaidojau, kaip man atrodė geriau. Jeigu Čalį nebūtume vežę į bažnyčią, tai jį nebūtų leidę nei į katalikų kapines laidoti. Aš katalikė ir todėl katalikiškose kapinėse noriu pati būti palaidota. Ten palaidoti mano tėvai, o dabar ir mano brolis ten nusipirko lotą, visai šale mūs, tai visi būsime drauge.

“Aš esu katalikė, bet nesu fanatikė. Dabar jau bus 5-ki metai, kaip sekmadieniais aš einu į bažnyčią; bet kai buvome biznyje, kai sekmadieniais reikėjo dirbti, tai aš bažnyčios nelankiau. Nejaugi aš palikusi vyrą dirbantį, pati bėgsiu į bažnyčią!”

Iš šio Uršulės Steponavičienės papasakojimo, velionies Kazio Steponavičiaus raštų, jo politinės bei kultūrinės ilgametės veiklos ir viso jo sąmoningo gyvenimo — galima padaryti tūlų pozityvių išvadų, būtent: kad velionis buvo laisvamanis; kad jo laidojimas su bažnytinėmis apeigomis buvo tik nepageidaujamas atsitiktinis įvykis, kad jisai pats niekad to neprašė ir nereikalavo! Šitos kontencijos parėmimui leiskite man pacituoti paties S-čiaus straipsnelį: “Problema dėl Numirėlių Laidojimo,” tilpusį “Laisvėje” 1952 m. liepos 5 d. Ten labai ryškiai pateikta šiuo klausimu jo nuomonė, tai, galima sakyti, jo testamentas:

“Mūsų lietuvių senoji karta stebėtinu tempu retėja. Pagal radijo ir laikraščių pranešimus, vienos tik savaitės bėgiu sužymėjau visą tuziną mirėlių man gerai pažįstamų lietuvių. Bet šiame klausime nieko nepadarysi. Taip buvo, yra ir bus. Žmogus gema, gyvena ir miršta. Toks jau gamtos

surėdymas.

“Nuo senų laikų yra žinomas posakis — kai numirsiu, darykit su mano kūnu, ką norite. Dažnai taip ir būna. Numirusio kūnas palaidojamas ne pagal nabašninko įsitikinimus, bet pagal norą religinių fanatikų.

“Daug ir labai daug būna atsitikimų, kad kai numiršta sąžiningas laisvamanis, tai religiniai fanatikai, turėdami bent kokias pretenzijas link nabašninko (giminės), tarabanija jo kūną į bažnyčią ir palaidoja su visais religiniais prietarais. Dėl pavyzdžio pažymėsiu atsitikimą su vienu laisvamaniu, kurį pažinojau per desėtkus metų. Jis nuo jaunystės buvo sąžiningas laisvamanis ir tokiu mirė. Jo dukterė ir kiti artimieji turėjo pretenzijų nabašninko laidojime. Na, ir palaidotas su religinėmis apeigomis tas viso savo amžiaus laisvamanis! Rodos, ir fanatikai privalėtų suprasti, kad toksai elgimasis yra šlykšti šventvagystė. Juk tai apgaudinėjimas dievo, kurio šventenybe ir didybe jie tiki.

“Kalbamasis laisvamanis, kai jis buvo išvežamas į ligoninę, yra pareiškęs: ‘Manau, kad ten baigsiu savo gyvenimą. Kai numirsiu, dėkit, kur norit, tik nevežkite į bažnyčią ir nemokėkit kunigui už tikieta pasiumtimui manęs į dangų. Tomis feikerystėmis netikėjau ir netikiu.’ Jam mirus, jo pageidavimai buvo sutrepti. Toksai artimųjų mirusiam pasitarnavimas yra viliugingas.

“Progresyviai žmonės šiame klausime vadovaujasi logika. Yra daug šeimų, susitukusių su skirtingais įsitikinimais. Jeigu vienas iš jų yra religinių įsitikinimų, tai ginčų tuo klausimu nebūna, ir jis ar ji būna palaidota su religinėmis apeigomis. Juk nabašninkui nuoširdi užuojauta — tai pagerbimas jo įsitikinimų.

“Kitaip yra su religiniais fanatikais. Jeigu laisvamanį patinka nelaimė ir jam reikalinga pagalba ar užuojauta, tai religinį fanatiką ir su virve nepritempsi prie laisvamanio durų. Bet jeigu tas laisvamanis numiršta, tai šie religin. ignorantai visokiomis melagystėmis ir dievo apgaudinėjimais veža pagalbą kunigą tą laisvamanį pašventinti. Žinoma, kad tam pastirusiam kūnui nei šilta, nei šalta. Bet kunigas pasiglemžė keletą desėtkų dolerių.”

Aišku, kad dėl to, jog pačiam Steponavičiui atiteko jo aprašomo laisvamanio likimas, tai kaltė **ne jo**, bet gyvųjų, kurie turėjo galią! Ot kur galima pažinti **tikrąjį** Kazimierą Steponavičių ir kur reikia ieškoti atsakymo į tą enigmatišką klausimą: tikėjo velionis antgamtinu pasauliu, ar ne? Dar daugiau. Tik keliom savaitėm prieš savo mirtį S-čius vienam LLD nariui (vedusiam katalikę moterį), užsikarščiavęs mitinge pasakė: “Žiūrėk, kad ta tavo fašistė tave mirusį dar ir į bažnyčią nenutemptų!” Aš manau, aš esu tikras, kad šiuose teigimuose S-čius buvo **atviras ir nuoširdus**.

Pasiduodamas laikinai kunigų įtakai (ligoninėje ir namieje), S-čius parodė tik **nedovanotiną silpnybę**. Aiškur, kad tai nebuvo sąmoningo laisvamanio kelias ir aš dėl tokio jo elgėsio jį nei teisinu, nei ginu. Nei vienas sąžiningas laisvamanis neturi taip elgtis; tai paniekinimas jo paties skelbiamų įsitikinimų, ar net atvira veidmainybė. Kaip tas graikų filosofas, aš gerbiu draugą, bet dar labiau gerbiu teisybę!

Bet S-čiaus atžvilgiu, tuo patim kartu, yra ir tūlų jo elgseną **lengvinančių sąlygų**. Romėnai sakydavo, jog sveikam kūne yra ir sveikas protas. S-čių, esantį ligoninėje, užpuolė vienuolės ir kunigai kaip tik tokiu momentu, kai jisai buvo fiziniai nusilpęs, o dvasiniai jis išgyveno gilų krachą, didžiausią jo gyvenimo krizę. Galima suprasti, kokias sielos kančias turėjo išgyventi nepakeliamų skausmų suspaustas, prie lovos pririštas, **lyg Prametiesus, tasai pilnas jėgų ir vulkaninės energijos vyras**, kai ateitis jam rodėsi juodesnė, nei pats pasakiškasai pragaras! Gali būt, kad tuo metu jo sieloje susitvenkusio emocinio tvaiko, nevilties, tulžies ir acto mišinio pašalinimui — ištako jisai ieškojo religiniam misticizme. O kai dėl to, kad jisai nesipriešino namuose jį lankiusio kunigo paslaugom, galima suprasti tik kaip **nuolaidą** “Sixty” Klubo nariams. S-čius žinojo, kad tie airiai yra praktikuojanti katalikai (jie ir jį laikė tokiu), bet jie buvo jo **seni draugai**, ir jie buvo jam **geri**. Jie jį lankė ir jis nenorėjo jiems pasirodyti “bedievui”; jisai nenorėjo, kad tie airiai nuo jo nusigrįžtų. Tik dėl to jis ir pasidavė jų atsiųsto kunigo paslaugom.

Kad S-čius nepasakė savo žmonai, ar artimiesiems savo draugams, kaip jį norėtų būti palaidotas, tai neabejotinai čia buvo jo neapdairumas. Tačiau tai galima suprasti tik taip, kad jis **netikėjo taip ūmai mirti**, kad mirtis užklupo jį **nepasiruošusį!** Jis išgyveno nevieną širdies priepuolį, manė išgyvensias ir šį paskutinį. Tai matyti ir iš paskutinio man laiško, kur jį tikėjo, kad žuklavimo ekskursija pataisys jo "sukliurusią širdį" ir jį vėl bus sveikas! Laikui einant, jį tikriausiai būtų visas tas silpnybės išgyvenęs ir visa būtų teigiamai sutvarkęs. Jeigu jo žmona, dėl asmeninio patogumo, nebūtų pasiklovusi vien savo nuomone, bet pasitarusi su velionies artimaisiais draugais, aišku, nebūtų kilusi nei ši kontraversija.

Tiems, kurie yra linkę peranksti velionį teisti, patarčiau nesiskubinti jį vilkt geltonu **San-Benito** (geltonu San-Benito rūbu ispaniškieji inkvizitoriai apvilkdavo pasmerktuosius) apdaru, bet pasistengti jį suprasti, įeiti į tragišką jo padėtį, ir tik po to daryti išvadas.

V. Kapsukas visai nuoširdžiai gynė beletristą Joną Biliūną, kuris prieš mirtį grįžo

prie tikybos. "**Jono Biliūno Biografijoj**" Kapsukas sako: "Sunkios ligos sunaikintas, nusilpusiu kūnu ir siela, jis ieškojo sau kito amžino gyvenimo; jis dargi tarėsi jį radęs. . . Bet jis buvo mums brangus ir tuomet, kai ant mirties patalo gulėdamas, nusilpusiu kūnu ir siela, jį pasidavė dievaičiams į nelaisvę."

Velionis Kazys Steponavičius dievaičiams į nelaisvę **nepasidavė**, jis to nei žodžiu, nei raštu niekam nepasakė, jis tik buvo **susidėjusių jam nepalankių sąlygų auka!** Jei ne ta nelaboji liga, kuri jį peranksti išplėšė iš mūsų tarpo, jį **nebūtų leidęs** save kompromituoti. Tačiau nežiūrint jo parodytos silpnybės, S-čius **nei piršto nepajudino** dešimtosios srovės naudai, jis jai nedirbo, dėl to jo ir savintis jį **negali**. Iki paskutinės savo gyvenimo dienos jis sąmoningai dirbo tik **kairiajai srovei, todėl jis tik jai priklauso ir tik jai yra suprantamas, mielas ir brangus!** Tik taip Steponavičių ir tegalima suprasti, o ne kitaip.

Ilsėkis, mielas drauge Kazimierai! Tu dirbai sunkiai ir daug, tad poilsio tikrai esi vertas!

DARBO UNIJŲ KOVA SU RAKETIZMU

SALIETIS

Darbo unijos Amerikoje išaugo į labai galingas organizacijas. Jeigu visas unijas sudėsime į daiktą, tai ekonominiai organizuotų darbininkų armija pasieks penkiolika ar šešiolika milijonų. Turime tokių unijų, kaip plieno, automobilų, statybos pramonės darbininkų, arba mašinistų, kurių narystė peršokusi per milijoną. Kiekvienam darbo žmogui džiugu, kad mūsų šalies darbo unijos vis tebeauga, vis tebestiprėja, nors, tiesa, ne tokiu smarkiu tempu, koku galėtų ir turėtų augti ir stiprėti. O priežastį rasime tame, kad tų unijų vadovybė išėikvoja daugybę savo energijos ir lėšų pašaliniais ir svetimiems reikalams, vietoje susikoncentruoti organizavimui neorganizuotų darbininkų. Labai daug energijos ir lėšų nueina tarpunijinėms kovoms, pastangoms paveržti

narius vienos unijos kiton. O paskutiniiais keleriais metais dar daugiau energijos ir lėšų tapo išėikvota "valymui unijų nuo komunizmo." Daugelio didžiųjų unijų vadai stengiasi pasirodyti smarkesniais ir gudresniais raudonųjų medžiotojais, negu McCarran, McCarthy, Jenner, Edgar Hoover bei Brownell. Amerikos darbo unijų istorija niekuomet nepamirš CIO vadovybės žygio prieš visą tuziną didelių pažangiųjų unijų, apimančių daugiau kaip milijoną narių. Kaip tik tas reakcinis žygis sužlugdė keletui metų įtraukimą į CIO sąjudį daugelio milijonų neorganizuotų darbininkų.

Tačiau ne apie tai čionai buvo pasimota plačiau kalbėti. Nepaisant visų trukdymų ir nesusipratimų, kaip jau sakyta, Amerikos darbo unijų sąjudis yra didelis, galingas.

Amerikos dirbantieji nebedreba prieš kiekvieną samdytojų klasės pasijudinimą. Jie yra jau privertę pačias stambiausias pramonines korporacijas su jais rimtai skaitytis ir eiti į kolektyviškas derybas. Galima drąsiai sakyti, jog jau bus amžinai praėję tie laikai, kuomet automobilių, anglies, žibalo, ar plieno trustas nė klausyti nenorėdavo apie tai, jog jų darbininkai turi teisę kolektyviškai ginti savo darbo ir algų sąlygas.

Bet kaip tik šitokia padėtis iškelia prieš dirbančiuosius, organizuotus į unijas (profesines sąjungas) kitokio pobūdžio problemas ir uždavinius. Būtų, pavyzdžiui, "nenaturalu" tikėtis, kad į šitas masines organizacijas nesiveržtų piktasis kriminalinis elementas ir nesistengtų jų jėgą ir įtaką panaudoti savo reikalams. O jam savo tikslo siekti padeda ta sąlyga, kad mūsų darbo unijose, — bent daugelyje jų — neprisi laikoma demokratijos principo. Eiliniai nariai atstumti nuo įtakos vadovybėje. Iš jų griežtai tereikalaujama pasimokėti narines duokles ir laikas nuo laiko uždedamus asessmentus. Unijų vadovybėse įsigali mažytės klikos. Tose klikose puikiausia proga įsigalėti svetimam ir net pavojingam elementui.

Ryškiausį tokios padėties pavyzdį suteikė laivakrovių unija — International Longshoremen's Association. Apie tai išgirdo ne tik visa Amerika, bet ir visas pasaulis. Jau per daugelį metų šioje unijoje viešpatavo ir siautėjo raketinė klika, susidedanti iš kriminalistų ir gengsterių. Savo vadu ir amžinu prezidentu ji pasistatė Joseph Ryan. Teroro ir gengsterizmo pagalba ji neleido niekur unijoje pasireikšti eilinių narių balsui. Prieš ją drebėjo net ir tūlos laivų kompanijos ir mokėjo jai didelius pinigus už palaikymą ramybės uostuose. O kai išaušo mūsų amerikiniėje padangėje makartizmo ir makaranizmo gadynė, kai medžiojimas "raudonųjų" ir komunistų pasidarė labai parankiu ir pelningu užsiėmimu, šita laivakrovių unijos vadovybėje klika su Joseph Ryanu pryšakyje skubinosi patekti į pirmąsias medžiojimo eiles. Amžinasis prezidentas Joseph Ryan suorganizavo savo privatišką fondą kovai su komunizmu. Jam turėjo mokėti ir unijos nariai ir laivų kompanijos. Raketas pasidarė labai riebus, labai derin

gas. Kas tik iš eilinių narių pakėlė balsą prieš šitą anti-komunistinį raketą, buvo paskelbtas šalies išdaviku ir be jokių ceremonijų buvo nutildytas. Ne vienas tokių "triukšmadarių" tapo pasiūstas į "amžinąjį" gyvenimą.

Raketizmas ir gengsterizmas šioje laivakrovių unijoje ilgainiui pavirto didžiausiu skandalu. Nebegalėjo apie tai tylėti Amerikos Darbo Federacijos vadovybė. Ji nutarė uniją prašalinti iš Federacijos ir jos vieton organizuoti naują. Šiuos žodžius rašant eina žiauri, tiesiog kruvina kova tarpe senosios ir naujosios unijos. Laivakroviai pasidalinę. Raketieriai ir gengsteriai su Joseph Ryanu pryšakyje nenori paleisti iš rankų organizacijos, kurioje jie ilgus metus jautėsi viešpačiais ir iš kurios jie darėsi labai derlingą biznį. Įsimaišė valdžia su savo Taft-Hartley įstatymu ir indžionkškiniais. Laivų kompanijos, aišku, naudojasi proga susilpninti darbininkų jėgas.

Šis atviras ir griežtas susikirtimas su raketizmu laivakrovių unijoje turės išeiti ant gero Amerikos darbininkų judėjimui. Daugiau dėmesio bus atkreipta į padėtį kitose unijose. Laivakroviai juk nėra išimtis. Pikto ir blogo elemento, įsiskverbusio į darbo unijų judėjimą, surasime daugelyje kitų unijų. Visur tas elementas savo pragaištingus darbus slepia po "kova su komunizmu" maska. Visur raketieriai ir gengsteriai pasirodo smarkiausiaisiais "anti-komunistais."

Reikia tikėtis, kad persiėmimas su raketieriais ir gengsteriais laivakrovių unijoje sustiprins sveikąsias unijines jėgas visose pramonėse. Pažangiečiai pasidarys drasesni.

Pažangiųjų unijistų vaidmuo didelis ir svarbus. Jų darbas labai sunkus. Viena, jiems tenka valdinių organų, kaip, pav., National Labor Relations Board, diskriminacija. Antra, jie nuolatos persekiojami ir puolami darbo unijų biurokratų. Trečia, samdytojai savo įmonėse netoleruoja tokių darbininkų, kurie nori padaryti unijas kovingomis organizacijomis. Jiems sveikiau, kai jų įmonėse darbo unijos silpnos ir nuolankios. Nežiūrint to, šitoje kovoje su raketizmu Amerikos darbo unijų judėjime pažangieji darbininkai neatsilikis savo istorinėse pareigose. Tuo galima pilnai pasitikėti.

Mirčiai ar Gyvasčiai?

J. J. KAŠKIAUČIUS, M. D.

Patys didieji atominės energijos tyrinėjimai buvo padaryti Marės Skladovskaitės—Kiuri ir jos vyro. Kiuri institutas Paryžiuje tarnavo ir tebetarnauja gyvasčiai, ne mirčiai.

Pat savaime atominė energija—radis ir X spinduliai — naikinimo ir mirties nesėja. Tačiau garsusis Kiuri institutas Paryžiuje radį ir X spindulius — mirties agentus pavertė gyvybės nešėjais.

Savo originalėje formoje šitie X spinduliai apdegina ir galiausiai padaro vėžį. O dabar jie taip pakinkyti ir pažaboti, kad jie gydo ir išgydo vėžį.

Pionieriai tyrinėtojai, laboratorijų technikai, gydytojai daugelis, dar gerai nežinodami, apsidegino šita tylija atomine energija. Apsideginimų opos aizėjo, ėdė gilyn ir platin, nuėdė pirštus, delnus, rankas, kankino gal net 20 metų, kol visai užkankino. Užkankino daugelį tokių tyrinėtojų; čia, Amerikoje, tokia kankinių mirčiai numirė 27 mokslininkai, kolei tuos pavojinguosius spindulius padarė saugiais įrankiais prieš mirtį, prieš vėžį.

Patį pirmūnė Marė Kiuri, už savo mokslinį smalsumą ir tyrinėjimus, užsimokėjo savo gyvasčia: radis ir jai padarė apdegimus ir vėžį, nuo ko ji ilgainiui numirė.

Bet jos, jos vyro ir jų bendradarbių įsteigtas Kiuri institutas tapo įžymioji specialaus vėžių gydymo įstaiga. Daugybė užrekorduota tiesiog stebėtinų išgydymo nuotykių, tokių vėžio nuotykių, kurie buvo chirurgų atsisakyti, kaipo nebegalimi operuoti, pasmerkti mirčiai.

Jau kokie 30 metų, kaip garsiai nuaidėjo šešetas pirmųjų tokio stebėtinio pagydymo nuotykių. Tai buvo ligoniai su pertoli užaugusiais gerklės vėžiais. Visi jie buvo atsakyti chirurgų, — ant jų ligoninės kortų

ryškėjo užrašyti mirčiai pavestieji grėsmingi žodžiai: "Operuoti nebegalima."

Ką gi? Jie vis viena juk mirs. Mirs nebetrukus. Užkimusiais, vos girdimais balsais maldavo belaimiai gelbėti. Radiologai nusisprendė griebtis rizikingų, herojiškų priemonių. Juk vis viena tie vėžiai jau baigia būti jų gerkles.

Instituto radiologai jau buvo išmoke, kaip vartoti saugiai tą pavojingą atomo energiją. Jie jau išmoko suvaldyti pragaištingąją galybę, ištraukė jos mirtinuosius dantis. Mokėjo taip paleisti tuos deginančius spindulius, kad jie degintų ir džiovintų tiktai patį tą vėžį, tik pačią tą jo širdį, nepaliesdami aplinkinių sveikųjų audinių.

Nustatė galingą X spindulių mašiną ant didelio laipsnio, paspaudė mygtuką. Grėsmingai dūzga aparatas paskirtą laiką, kelias minutes. Rytojaus dieną vėl. Ir visi šeši vėžininkai tapo visiškai išgydyti! Tačiau tokių laimingų išgydymų pasitaiko retai — su užleistais, išgalėjusiais vėžiais. Kas kita su ankstyvais vėžiais.

Gerų pasekmių atominė energija duoda su pasiekiamais, prieinamais vėžiais: burnoje, gerklėje, kur ant odos, gimdoje, iščiuose. Giliųjų, vidinių organų vėžiai — skilvio, žarnų, vidinių liaukų, inkstų, plaučių, kaulų, prostatinės liaukos — nesiduoda X spindulių gydomi. Čia jau reikia kuo greičiausiai operuoti.

Panašiai, kaip garsusis Kiuri institutas, sėkmingai veikia ir gydo vėžius specialusis institutas J. V. vidurvakariuose. Ir tame institute keturis kartus geriau gydomi vėžiai, nekaip šiaip ligoninėse X spindulių skyriuose. Patyrimas, įgudimas duoda galimybės 4 kartus daugiau daryti vėžinių išgydymų.

Sveturgimiai ir kriminalistai

GRI-KIS

Galite spaudoje pastebėti ir radijo pranešimuose girdėti apie sveturgimius kriminalistus. Prie skelbiamų kriminalistų dar pridėdama: šis prasižengėlis esąs italas, tas meksikietis, portorikietis ir taip panašiai.

O kad daugiau pažeminti sveturgimių vardą visuomenės akyse, tai ir čiagimiai prasižengėliai skelbiami italais, žydais, portorikiečiais ir dar kitokiais. Publikoje iš to ir susidaro sveturgimiams neprielanki opinija, kurią valdančioji klasė saviesiems interesams panaudoja.

Pas daugelį susidaro net tokia nuomonė: jeigu nebūtų Amerikoje sveturgimių, tai čia pranyktų ir kriminalystės, Amerika paliktų liuosa nuo visokių prasižengimų.

Tokia nuomonė, tačiau, nieko bendro neturi su tikrove.

Neseniai teko klausytis radijo programos apie kriminalystes ir iš kur jos atsiranda. Aiškino kriminalysčių tyrinėtojai. Ir štai kokius davinius jie mums pateikė:

Kriminalystė yra socialinė problema. Nelygybės sistema yra kriminalystės motina. Didžiulė dauguma kriminalistų paeina iš skurdaus gyvenimo, bet nemažai yra ir iš pasiturinčių sluoksnių žmonių, kurie trokšta ūmu laiku praturtėti, milijonieriais patapti, pasiekti pačias visuomenės aukštumas, tapti "garbingais žmonėmis."

Sunku rasti tokių kriminalistų, kurie tik dėl pasitenkinimo kitiems žalą darytų, savo ir kitų gyvastimis rizikuotų. Tai tik idiotai gali tai padaryti.

KUR DAUGIAU KRIMINALISTŲ?

Kriminalystė apima didesnį procentą čiagimių, negu sveturgimių, proporcionaliai skaitant. Taip aiškina kriminalysčių tyrinėtojai.

Jeigu paimsime milijoną abelnos čiagimių publikos žmonių ir milijoną sveturgimių, ir iš abiejų atskirsime kriminalistus, tai tokia-

me kriminalistų būryje rasime apie du trečdalius čiagimių žmonių ir tik apie vieną trečdalį sveturgimių.

Dabar, kodėl tarp sveturgimių žmonių yra mažesnis kriminalistų skaičius?

Vyriausiai todėl, kad sveturgimiai, čia atvykę iš senosios savo tėvynės, kurioje jų gyvenimo aplinkybės buvo net sunkesnės, negu naujoje tėvynėje, greitai pritampa prie naujojo gyvenimo ir naujų sąlygų.

Kas kita su čiagimiais jaunuoliais.

Skurde ir nedatekliuje augdami, daugelis iš jaunų savo dienų jau susidaro genges, kuriose pereina vagišiavimų ir apiplėšinėjimų mokyklą. Taip jie ir patampa gengsteriukais.

Dabartiniai filmai, radijas, televizija ir komercinė spauda taipgi prisideda prie kriminalysčių išgarsinimo, tūlų kriminalistų iškėlimo į savotiškas viršžmogiškas esybes. O tai žymiai veikia jaunuolius, apnuodija jaunus ir minkštus jų protus.

Mes turime nemažai ir tokių jaunuolių, kuriems prie tėvų nieko netrūko, kol jie pasiekė pilno išaugimo laipsnį ir pradėjo atskirai nuo tėvų gyventi. Be patyrimo paties gyvenimo jie susitiko su nenugalimomis sąlygomis, kurios daugelį jų nutraukia į beviltinę ir net kriminalystes. Kiti baigę aukštas mokyklas negauna jiems žadėtų užsiėmimų. Kiti bando susikurti šeimynišką gyvenimą, o tam gyvenimui nei gero supratimo, nei išteklių neturi. Vietoj kilti aukštyrų ir pralenkti savo tėvelius, pasirodyti už juos smrklesniais, jie stačia galva puola žemyn. Tokie tankiai nupuola į kriminalizmo bedugnę.

LEGALIS IR NELEGALIS APIPLĖŠIMAS

Dabartinė kapitalistinė sistema kaip tik ir yra kitų apiplėšimų ir išnaudojimo paretma.

Darbdaviai išnaudoja darbininkus, dau-

gelį jų laiko didžiuliame skurde. Didysis biznesas ėda mažąjį biznį.

Bet toks apiplėšimo ir išnaudojimo būdas yra šioje sistemoje legalizuotas.

Kas kita su kitu šios pačios sistemos pagimdytu ir išpuoselėtu būdu, kuris nepripažintas legaliu.

Šis būdas irgi naudojamas tam, kad pasidaryti gyvenimą lengviausia prienamomis priemonėmis: vagiaviavimais, kitų apiplėšimais ir visokiomis kitokiomis suktybėmis.

Šis "amerikinio gyvenimo" būdas skaitomas kriminalyste, kuomet pirmesnysis "amerikinio gyvenimo" būdas skaitomas patrijotiniu dalyku.

Bet šiedu "amerikinio gyvenimo" būdai yra kaip tie siaminiai dvynukai, vienas be kito negali gyvuoti.

Kapitalistinė darbo žmonių išnaudojimo sistema, pasiekusi pačią savo gyvenimo aukštumą, kartu iškelia į tas aukštumas ir kriminalystes.

Nepaisant pastangų pastoti kriminalystėms kelią, visokiaropų prasižengimų kiekis vis plečiasi.

Tokių prasižengėlių šiandien pilni Amerikos kalėjimai, pilni pataisos namai.

Nepaisant visokių sunkių bausmių, net ir mirties bausmių, kriminalistų skaičius ne mažėja, bet nuolat didėja.

Ir aišku, kol nebus kriminalizmą gimdęs ir palaikęs pamatas pakeistas, negalima tikėtis geresnių pasekmių.

SAVO LIGĄ KITIEMS PRIMETA

Kaip pikta, kuomet tie žmonės, kurie palaiko šią išnaudojimo sistemą, visai neteislingai primeta sveturgimiams tą ligą, kuria jie patys serga.

O tokis jų elgesys suteikia makartistams ir makaranistams "medžiagos" sudaryti sveturgimiams varžyti įstatymus, — tokius, kaip Walter-McCarran įstatymas, kuris dabar specialiai atsuktas prieš progresyvius sveturgimius ypatingai ir prieš visus sveturgimius abelnai.

Ne persekioti sveturgimius, bet jais Ame-

rika turėtų didžiulis. Atvyko jie čion daugiausia suaugę vyrai ir stojo į kasyklų, plieno išdirbystės, audimo, statybos ir kitus darbus. Sunkiai jie dirbo. Sveturgimiai mokslininkai padėjo Ameriką iškelti labai aukšton pasaulio vieton. Sveturgimiai padėjo padaryti Ameriką galingiausiu ir turtingiausiu kapitalistiniu kraštu.

Dabar reakcininkai bando jiems atsimo-kėti persekiojimais, deportavimu grąsinimais ir kitokiais visokiais žabangais.

Sveturgimiai čia atvyko plačiomis laisvėmis naudotis. Jie ši kraštą pamylėjo, įsipilietino. Jie pasirinko šį kraštą naująja savo tėvyne. Jie čia įsikūrė pastoviai gyventi, šeimmas savo auginti.

Dabar jiems makartistai ir makaranistai kilpą ant kaklo bando užnerti.

Tiek sveturgimiamiai, tiek visi amerikiečiai, kuriems laisvė ir demokratija yra brangi, tuo reikalu susirūpino.

TENKA VISIEMS BUDĖTI

Thomas Jeffersonas teisingai pasakė: "Laisvės kaina yra nuolatinis budėjimas."

Senatorius Herbert H. Lehmanas, pateikdamas imigracijos ir naturalizacijos bilių, kviečia visus ir visas kovoti už Walter-McCarran įstatymo atšaukimą.

Kaip yra pavojingas makartizmas Amerikos žmonėms, sen. Lehmanas tai atžymi sekamais žodžiais:

Makartizmas "jau giliai įsiskverbė į mūsų politinio kūno raumenis ir kraują. Jis jau sukaneveikė milijonų mūsų piliečių drąsą. Jis jau pasiekė mūsų pasitikėjimo civilinėmis laisvėmis šaknis. Jis jau susilpnino mūsų pasitikėjimą pačia demokratija."

Apie sveturgimių persekiojimą sen. Lehmanas sekamai atsiliepia: "Toks teisių atėmimas ir tokia diskriminacija yra baisiausias piktybės, kurios pažeidžia mūsų tautinę sąmonę. Mes neprivalome nurimti, kol šitos nelygybės nebus pašalintos. . ."

Taip, demokratiniai Amerikos žmonės nenurims tol, kol Walter-McCarran įstatymas nebus atšauktas, kol makartizmas nebus pašalintas iš visuomeninių įstaigų.

APIE LIETUVIŲ PETRAPILIO SEIMĄ

AMERIKOS PILETIS

Pirmojo pasaulinio karo metu, kai vokiečiai užplūdo Lietuvą, labai daug lietuvių buvo pabėgę į Rusiją. Ten jie leido laikraščius, steigė mokyklas, kūrė organizacijas (politines ir kultūrinės), etc. Kilus Rusijoje revoliucijai ir žlugus carizmui, kiekvienas atsikvėpė laisviau. Iš kalėjimų buvo paleista daug politinių kalinių, atsivėrė tūkstančiam Sibiro katorginių durys į laisvę. Vyriausybės viras atiteko liberalui Kerenskiui, kūrėsi Darbininkų ir Kareivių Tarybos, bolševikai atvirai kvietė visus kovoti už duoną, taiką ir laisvę. Buvo aišku, jog karas turės baigtis, nes kariai metė ginklus ir bėgo namo. Leninas to meto paniką visai teisingai keliais žodžiais nušvietė sakydamas, jog "kareiviai bėgdami savo kojoms išbalsavo taiką."

Darb. ir Kar. Vyriausioji Taryba paskelbė, jog kiekviena tauta, įeinanti į didžiąją Rusijos imperiją, turi teisę apsispręsti savo ateities atžvilgiu. Tuo šūkiu pasikliaudami ir lietuviai 1917 m. gegužės 27 d. sušaukė savo seimą Petrapilyje (dabartiniam Leningrade). Dar ir dabar, po 36 metų, kaikurie to seimo dalyviai jį prisimena. Dešiniųjų tautininkų mėnesinuko š. m. nr. 5 generolas V. Nagys-Nagevičius, buvęs Helsinkio atstovas seime, paduoda apie jį savo atsiminimus. Jam replikuoja to paties leidinio nr. 7—8 Birutė Grigaitytė-Novickienė, buvusi Vitebsko atstovė. Ji ten pateikia gana daug ir papildomosios medžiagos. Tais rašiniais čia ir pasinaudosime.

Seime dalyvavo suvirš 300 atstovų, griežtai pasidalinusių į du blokus: kairįjį ir dešinįjį. Kairiajame bloke buvo Santara su 30 atstovų, Soc. liaudininkai 90 atst. ir Socialdemokratai 39 atst.; o dešiniajame — Krikščionys demokratai 39 atst., Tautos Pažanga 20 atst. ir nepartiniai (katalikai) 32 atst. Likusiąją atstovų dalį sudarė kareiviai.

Iš pat pradžios buvo aišku, jog kairysis blokas turėjo **neginčijamą daugumą**, tačiau

nežiūrint to — dešinysis blokas pasiėmė vadovybę į savo rankas. Kai į seimą atžygiavo kariai su raudona vėliava (karo gydytojo žemgulio vadovybėje), jie pastebėjo, kad prezidiume nėra nei vieno kairiojo bloko atstovo. Prieš šį klerikalų smurtą jie griežtai užprotestavo. Dešinieji karių protesto išsigando ir sutiko įsileisti į prezidiumą kairiųjų atstovus. Nuo tada seimui pirmininkavo (vietoj Čepo) St. Šilingas.

Seime dalyvavo keli ir komunistams priitarianti, "smarkiai bolševikuojanči," atstovai. Tarp jų buvo Kazys Rasikas ir Jurgis Smolskis, kurį vėliau Lietuvos reakcininkai sušaudė, kaip bolševiką. Apie Smolskio sušaudymą p-nia Novickienė sako, kad "jo (Smolskio) sušaudymas telieka juoda dėmė tiems, kurie dėl savo politinio siauraprotyškumo, nesugebėjo atskirti socialdemokrato nuo bolševiko, ir nužudė visai nekaltą žmogų — lietuvį." Nekokis atestatas smetoniniam deržimordom!

Atstovai seimavo ir kokusavo keturias dienas. Svarbiausiu seimo klausimu buvo "Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas." Klerikalai ir kiti dešiniojo bloko žmonės reikalavo, kad čia tuč-tuojau būtų atsiskirta nuo Rusijos. Jie, mat, buvo išsigandę net ir Kerenskinės revoliucijos. Kol buvo caras, jie jautėsi visai ramūs po dvigalvio ereho sparnu. Gerai atmename, kaip jie garbino carą, kaip už jį meldėsi ir stojo. Pralotas Laukaitis buvo kunigams išleidęs net aplinkraštį, kuriame ragino išduoti caro valdžiai visus, kurie tik prieš ją kovoja. Kun. Tumas nekartą "Tėvynės Sarge" barė V. Kudirką ir kitus varpininkus už kovą prieš carizmą. Petras Vileišis, vėliau dėjėsis "dideliu patriotu" Liet., "Aušros" redaktorių J. Šliupą smarkiai barė, kai tas kritikavo caro valdžią; jis liepė redaktoriui ją **girti**, o ne peikti. Net ir pats "patriarchas" J. Basanavičius tenkinosi tik "autonomija su seimu Vilniuje," o apie nepriklausomybę —

niekad neužsiminė. Išrodo, kad Rusijos revoliucijos jie išsigando nemažiau, kaip ir pats caras!

Kairiojo gi bloko atstovai manė, kad socialinė Rusijos revoliucija sustos pasiaukelyje, kad ji nebus privesta prie jos logiško galo — pilnos darbininkų pergalės. Dalis jų, kaip Petras Leonas ir kiti, manė, jog būtų gera "Lietuvos ateitį sujungti autonomijos ar federacijos pamatais su Rusijos tautų demokratijomis." Ypačiai įsidėmėtini Petro Leono žodžiai, kuriuos jis ten pasakė: "Kas žin kas geriau Lietuv., ar būti priklausomai, kaip Australija, ar kaip svetimu batu mindžiojama nepriklausoma Persija? (Australija yra Britų imperijos dalis, o "nepriklausoma" Persija buvo tuomet Anglijos ir carinės Rusijos vasalas). "Jurgis Smolskis — sako p-nia Novickienė, — kuris buvo vienas iš geriausių seimo kalbėtojų, pabrėžė, kad jeigu mes galime ko nors gero tikėtis, tai ne iš kaizerinės Vokietijos, o tik iš demokratinės Rusijos."

Kiti kairiojo bloko žmonės sakė, kad Lietuvos ateitį gali išspręsti tik patys to krašto žmonės visuotiname seime, o ne pabėgėlių būrelis. Pirmininkaujant St. Šilingas sakė: "Kaip mes, tremtiniai, čia Rusijoje galime balsuoti už nepriklausomybę, jei nežinome šiuo klausimu nusistatymo lietuvių pačioje Lietuvoje? Gal jie visai nenori nei nepriklausomybės, nei autonomijos, nei federacijos." Gen. Nagius išvadino visus nepritariančius tuojautiniam nepriklausomybės paskelbimui "zuikiais" ir liepė juos vyti laukan. Mykolas Januškevičius įrodinėjo, "kad turime apsigalvoti, kad nepakenkus jaunai Rusijos demokratijai, kuri kaip tik pirmoji iškėlė tautų apsisprendimo teisę iki atsiskyrimo iš valstybės, ją pavergusios. . . Dėl būsimos Lietuvos turinti pasisakyti Lietuvos liaudis." Kiti sakė, kad "lietuvių tauta turinti pati steigiamajame susirinkime paskelbti nepriklausomybę. Jei mes čia dabar tai padarysime, tai būsime uzurpatoriais tautos pagrindinės teisės — politinio apsisprendimo. Jei esame demokratais, neprivalome pasisavinti, kas priklauso visiems lietuviams;" kad "mes norime, kad vokiečiai greičiau apleistų mūsų žemę ir kad patys

Lietuvos žmonės nutartų, kaip jie nori tvarkytis;" kad "būtų vadovautasi demokratiniais nuostatais, atseit, visos lietuvių tautos valia."

Dešiniajam blokui laimėti daug moraliai padėjo ir liaudininkas Mykolas Sleževičius. Jis savo aistringoje kalboje "siūlė pasisakyti dėl nepriklausomybės čia pat seime, nelaukiant kol grįšime į Lietuvą," nors jis pats, pildydamas savo partijos discipliną, — balsuosiąs prieš.

Kai jau visi "auksaburniai" išsikalbėjo, rezoliucija už tuojautinį skelbimą Lietuvos nepriklausoma gavo 140 balsų, o prieš — 128. Kairiųjų buvo dauguma, bet pas juos nebuvo vieningumo: kaikurie jų balsavo už dešiniųjų rezoliuciją, kiti susilaikė, o dar kiti balsavimo metu apleido salę. Tuo būdu mažuma tapo "didžiuma!"

Po balsavimo, seimas ir Tautos Taryba iširo, seimo protokolai liko nepasirašyti. Kairysis blokas persikėlė posėdžiauti kitur ir po ilgų svarstymų priėmė savo rezoliuciją. Ilgoj jų rezoliucijoje irgi yra daug miglotų frazių, daug nereikšmingo balasto. Tarp kita ko ten vistik gana tiksliai pasisakyta: "Kadangi politinio tautų apsisprendimo teisė Rusijos Darbininkų bei Kareivių Atstovų Tarybos yra iškelta, kaip būsimosios tautos pamatinė sąlyga, todėl

1. Lietuvių tautai priklauso politinio apsisprendimo teisė, ir

2. Savo politinį likimą lietuvių tauta turi teisę spręsti laisvai išrinktame Lietuvos Steigiamajame Susirinkime, visuotino, be lyties, tikybos ir tautybės skirtumo, tiesaus, lygaus ir slapto balsavimo pamatais, proporcionališios sistemos prisilaikant."

Kairiajame bloke buvo ir trys moterys: Felicija Bortkevičienė, Birutė Grigaitytė-Novickienė (abi soc. liaudininkės) ir Liūda Purėnienė (soc. demokratė). Jos tai "išskovojo," kad rezoliucijoje apie Steigimojo Susirinkimo šaukimą būtų įdėta ir "be lyties skirtumo" posakis. Dešiniųjų bloke moterų visai nebuvo.

Iš to "epochinio" Petrapilio seimo, apie kurį tuo metu buvo tiek daug kalbėta ir rašyta, dabar liko tik kartuš prisiminimas!

Miškai ošia

(Ištrauka)

Karjalasma, Karjalasma. . .^o)

Iš dienų užsimiršimo
Tavo vardo atminimą
Atneša tamsi giria.
Už balų ir už verdenių
Ošė drebulės susenę,
Dvelkė vėsoma šiauria.

Gulė snegas bedugninis,
Dengė jis balas ir plynes,
Per dienas audra nerimo,
Pusnimis ilgi vežimai
Vežė rąstus naktimis.

Eglės, pušys Karjalasmos. . .
Didesnių miškų nerastum. . .
O juose matau aš jauną
Savo motiną kadais.
Rąstus ji sunkiausius kelia,
Vos pavilkti juos begali,
Matosi, sunku jai eit.

O namie vaikai mažyčiai
Šaltoje jos laukia gryčioj,
Jų gyvenimas kartus.
Motinai teliko viena —
Lenkt pečius per kiaurą dieną,
Darbas medkirčio sunkus.

Grįžta, numeta vatinį,
Ir tuojau sakais eglynų
Prisipildo mūs trobelė.
Sniego tirpstančio srovelės
Teką nuo mamos plaukų.

Grįžo ji iš Karjalasmos,
Geresnės mamos nerasi.
Šalia jos ir mums jauku.
Ir supiausčius duoną juodą,
Kiekvienam iš mūs paduoda.

Kam jinai vežiojo rąstus,
Negalėjome suprasti,
Nesupratome ilgai. . .
Mūs sulūžusi trobelė,
Purvinam kieme prie kelio
Žemėn linko nesmagiai.

^o) Karjalasma — Estijos miškingos vietovės vietovardis.

O dainas motutė mėgo. . .
Žiaurūs, sunkūs metai bėgo
Ir pakirto balsą jos.
Apie mažąją paukštelę
Ji dainuodavo dainelę,
Apie tą, kuriai palaužė
Piktas vanagas sparnus.

Karjalasma, Karjalasma,
Ką nūn porina miškai?
Ošia jie apie statybas,
Ir laivų stiebus, kur žiba,
Saulėn kildami aukštyn.
Apie mokyklas saulėtas,
Parkus ir sodus gėlėtus,
Teatrus, sales didingas,
Rūmus, fabrikus galingus
Karjalasmos girios gaudžia:
Viskas liaudžiai, viskas liaudžiai.

Dabora Vaarandi

Vertė V. Valsiūnienė

Dainuok gyvenimui

Ei, gyvenime! Ir laimė ta tave gyventi.
Tu —

šviežio medžio kvapas po piuklu.
Tu molis puodžiaus rankose mikliose;
Tu mano audeklas,
Mergaitės jaunos krūtys —
Rasa po baltųjų liepos nakčių.

Leisk jojo verpetams tave apnerti,
Kūrybos džiaugsmui, ir kovos skausmams
Ir kliūtys, skerspainiai, — spygliuotos vie-

[los —

Pavirsta kekėm žalių vynuogių jaunam.

Kiek kart kartota: Už tave mirti verta;
Tik tavo atspindy mirtis svarbi.
Ir net tas piūklas, kurs kamieną kerta,
Dainuoja dainą ateity.

Išeiname į jauną pievą,
Nusiiriam minčių irklais,
Kur žvaigždės lenkias tiesos dievui —
Taikos baltaisiais sakalais.

R. Baranikas

POETĄ LIUDĄ GIRĄ PRISIMINUS

K. DOVEIKA

(Ryšyje su 7-mis mirties metinėmis)

Sukanka septyneri metai nuo Liudo Giros mirties. Išėjęs didelį ir sudėtingą kelią, ne kartą ir suklydęs, L. Gira pagaliau su didžiausiu entuziazmu įsijungė į kovą už lietuvių tautos išsivadavimą, į naujojo, socialistinio gyvenimo statybą. Ir visa tolesnė L. Giras visuomeninė bei literatūrinė veikla yra uždegantis pavzdys patrioto, atidavusio visas savo jėgas ir sugebėjimus tėvynės ir liaudies labui, kovai už nemirtingųjų idė-

LIUDAS GIRA

jų triumfą. Todėl Lietuvos darbo žmonėms taip brangus yra liaudies poeto atminimas.

Liudas Gira buvo vienas iš aktyviausių istorinių lietuvių tautai įvykių dalyvių. Jis išrenkamas deputatu į Liaudies Seimą, dalyvauja TSRS Aukščiausios Tarybos sesijos posėdžiuose, priimant Lietuvą į TSR Sąjun-

gą, energingai dirba Liaudies švietimo komisaro pavaduotojo poste, paruošia ir išleidžia savo eilėraščių rinkinį, aktyviai bendradarbiauja spaudoje ir visame kultūriniam Lietuvos gyvenime.

Didžiojo karo dienomis poetas išvyksta į Tarybinės Armijos lietuviškąjį junginį, dalyvauja literatūriniuose vakaruose, mitinguose, gausiai bendradarbiauja periodinėje spaudoje, paruošia ir išleidžia kelis savo kovingos poezijos rinkinius, rūpinasi jaunųjų tarybinių rašytojų ugdymu. Visas L. Giras to laikotarpio gyvenimas ir literatūrinis darbas — tai ryškiausias įrodymas, kaip naujosios santvarkos sąlygomis pilnutinai išsivysto žmogaus gabumai, subręsta jo pasaulėžiūra, susiformuoja puikūs charakterio bruožai. Savo autobiografijoje poetas yra pažymėjęs, kad tik šio gyvenimo metai buvo šviesiausias ir kūrybingiausias jo gyvenimo laikotarpis.

Grįžęs į Lietuvą, poetas, nors ir sirgdamas, buvo pilnas kūrybinių sumanymų ir planų, gyvai domėjosi krašto atstatymo darbais, rūpinosi lietuvių literatūros augimu.

L. Giras tarybinio laikotarpio poezijos būdingiausias bruožas — tai jos tematikos aktualumas. Poetas jautriai reaguodavo į visus aktualiuosius gyvenamojo momento įvykius, karštai savo kūrybiniu žodžiu atsiliepdavo į visus gyvybinius liaudies poreikius. Jau pirmaisiais met. Lietuvoj Gira savo poezijos kūrinių džiaugsmingai apdairuoja liaudies iškovotąją laisvę ir ugingai kviečia visus įsijungti į socialistinę statybą. Didžiojo karo audrose jis visą savo kūrybą besąlygiškai pajungia liaudies kovos ir pergalės reikalui. Išvadavus Lietuvą iš hitlerių okupacijos, poeto kūrinių pagrindinė tema — gimtojo krašto atstatymas, šviesios, laimingos ateities perspektyva.

Ypač stipriai ir įspūdingai L. Giras kūryboje yra išreikštos tautų draugystės idėjos,

pasididžiavimas jų didybe, jų žygiais. Taip, pavyzdžiui, poemoje "Žalgirio Lietuva" ryškiai parodoma rusų, lietuvių ir kitų tautų draugystė, tiek tolimoje praeityje, kai kovai prieš kryžiuočius "su Lietuva rikiavos rusai, lenkai, čekai. . .," tiek Didžiojo karo metu, ginant socialistinės šalies laisvę ir nepriklausomybę.

Tautų draugystės idėjoms išreikšti L. Gira istorinius praeities paveikslus yra panaudojęs ir savo stambiame kūrinyje "Adomas Mickevičius Pavolgy." Poetas, pamatęs karo metais viename pavolgio miesto knygyno lange Adomo Mickevičiaus portretą, didžiųjų rašytojų A. Puškino, M. Lermontovo, L. Tolstojaus ir kt. tarpe, pasikalbėjimo su juo forma iškelia visą eilę aktualių politinių ir kultūrinių problemų, pateikia ryškius praeities ir dabarties vaizdus, pabrėžia kovos prieš fašistinius grobikus svarbą.

Tautų draugystės motyvai dažni ir daugelyje kitų L. Giros eilėraščių ("Viena žemė Tarybų," "Ukrainai" ir kt.).

Žymią dalį L. Giros poezijoje sudaro frontinės tematikos eilėraščiai. Juose apdainuojami Tarybinės Armijos karių žygiai, didvyriškosios lietuviškojo junginio kovos, karių ir partizanų bebaimiškumas, narsumas, jų kovingumas, mobilizuojantis, optimistinis tonas, karšti tėvynės meilės jausmai, kilnios idėjos, sielvartas dėl priešo niokojamo gintojo krašto bei deginanti neapykanta priešui nulėmė tų eilėraščių išpopuliarėjimą karių tarpe. Kai kurie iš jų virto žygio dainomis. Ypač plačiai buvo dainuojama L. Giros dar 1941 m. sukurta daina "Nuo Uralo gaudžia vėjai." "Tūkstančiai mūsų karių — tvirtina J. Macijauskas, — žygiavo į frontą su L. Giros daina "Nuo Uralo gaudžia vėjai" lūpose. Mūsų kariai kartojo mintimi jo posmus, jie giliai smigo į kiekvieno širdį, iššaukdavo karštos meilės tėvynei ir mirtinos neapykantos priešui jausmus. Kiekvienas karys mylėjo Liudą Girą, ištikimą kovos ir žygio draugą."

L. Gira drauge su visa liaudimi tvirtai tikėjo vedamos kovos prieš hitlerinius grobikus teisingumu, skelbė jos pergalę. Todėl ir sunkiomis karo dienomis sukurtuose eilėraščiuose bei poemose L. Gira jau svajoja apie laisvą, laimingą pokarinį gyvenimą, apie

kūrybinį darbą, šalies atstatymą. Ir kai tos poeto svajonės virto realybe, daugelį savo kūrinių jis paskiria gimtosios šalies atstatymo tematikai, tikėdamas greitu jos prisikėlimu iš griuvėsių, sparčiu jos atgimimu.

Visa L. Giros poezija persunkta tauriomis idėjomis, karšta meile ir pagarba žmonėms. Jai svetimas bet koks pesimizmas, rezignacija, nusiminimas, nukrypimas į siaurus asmeninius, netipiškus pergyvenimus.

Aiškus L. Giros poezijos socialistinis turinys išreikštas ryškia ir stipria nacionaline forma, sumaniai pasinaudojant įvairiomis poetinėmis priemonėmis. Nacionalinę L. Giros kūrybos formą sudaro tiek gryna, turtinga ir vaizdi poeto lietuvių kalba, tiek visa eilė kitų, nacionalinę eilėraščių specifika pabrėžiančių, ypatybių. Tai ryškūs ir tipiški vaizdai, būdingi Lietuvai, lietuvių valstiečių darbai, jų buitis, papročiai ir pan. Ne kartą L. Giros poezijoje minima Lietuvos istorinė praeitis, jos ilgaamžės kovos su kryžiuočiais, iškeliama sunki Lietuvos liaudies padėtis buržuazinėje priespaudoje, parodoma liaudies jėga ir nenugalimumas kovoje už teisybę reikalą. Nacionalinės L. Giros poezijos ypatybes dar labiau sustiprina gausus ir sėkmingas folklorinių elementų panaudojimas. Poetas naujam, aktualiam turiniui išreikšti visoje eilėje savo kūrinių tiesiog panaudoja lietuvių liaudies dainų formą. Panašus į liaudies dainą jo eilėraštis "Vakarai vėjai."

Tautosakiniu vaizdu poetas piešia klastingą hitlerinį užpuolimą. Panašaus pobūdžio ir kiti L. Giros eilėraščiai — "Partizanų keliais," "Fašistai Lietuvos kaime" ir kt.

L. Giros poezijos jėga ir yra jos glaudžiuose ryšiuose su liaudimi. Poetas su liaudimi buvo susijęs visą savo gyvenimą, sėmėsi sau jėgų iš neišsemiamo liaudies kultūros lobyno, mokėsi iš liaudies masių.

L. Giros kūryba didžiai praturtino tarybinę lietuvių literatūrą, turėjo ir tebeturi žymaus poveikio visam tolesniam lietuvių literatūros augimui ir vystymuisi. L. Giros tarybinių metų poezija savo didelės vertės nėra nustojusi ir šiandieną. Jo raštai, gausiai leidžiami lietuvių kalba ir išversti į rusų kalbą, plačiai pasklido darbo žmonių tarpe.

NUO URALO GAUDŽIA VĖJAI

1. Liepų šakos žemėn svyra
Lietuvos šaly.
Savo krašto ilgis vyrų
Ten daina gaili.
Bet pražys kvapniais žiedeliais
Liepų šakos tos.
Iš mūs būrio pusėj kelio
Niekas nesustos!
Nuo Uralo gaudžia vėjai,
Ryt smarkiau dar gaus!
Keršto valandos atėjo,
Keršto mūs rūstaus!
2. Eisim, josim, žygiuosim
Vakaruosna vis,
Ten, kur mūsų mylimosios
Laukia naktimis;
Kur motušė pražiūrėjo
Mylinčias akis;
Kur fašistai nedorieji
Minta skriaudomis.
Nuo Urajo gaudžia vėjai, ir tt.
3. Kur žygiuosim — priešą piktą
Naikinsim kely,
Kad nė sėklos jo neliktų
Mūs visoj šaly.
Už kiekvieną nužudytą,
Brangų širdžiai mūs, —
Šimtas Hitlerio banditų
Ras ten sau kapus!
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
4. Daugel miestų ir miestukų
Bus mum pakely,
Ir šypsosis mum pro rūką
Tai miškai žali.
Nors aplinkui svils griuvėsiai —
Mus sutiks džiaugsmu,
Nes mes nešim saulę šviesią
Į draugų namus!
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
5. Kai pro Smolenską žygiuosim, —
Jo gražios' kalvos'
Sušlamės beržai ir uosiai
Vėjais Lietuvos.
O pro Minską bielorusus
Kai pulkai žygiuos, —
Mum pakvips jau dūmais mūsų
Tėviškės brangios.
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
6. Nešim laisvę savo šaliai,
Priešą vysim lauk!
Bėgs fašistai kas kur gali,
Bet išbėgs nedaug!
Mūsų kulkos tam nulietos,
Aštrūs tam kardai,
Kad teutonas kristų vietoj,
Kaip seniau kadai.
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
7. Kirsim vokiečius, kaip dilges
Kertam tarpežy.
Laukia laisvės pasiilgus
Mūs šalis graži.
Jau galybė priešų svyra,
Greit visai sugrius!
Turim juos išnaikint, vyrai,
Su šaknim visus!
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
8. Už tėvynę nuteriotą,
Už draugų kapus, —
Bus fašistam atiduota
Viskas su kapu!
Už raudas ligšiol kur sklįsta,
Už kraujų klanus, —
Skaudžiai atsakys fašistai,
Atsakys prieš mus!
Nuo Uralo gaudžia vėjai, ir tt.
9. O aplaistę veją žalią
Vokiečių krauju, —
Nusilenksime tėveliam,
Ar kapeliam jų.
O ką gyvą sveiką rasim, —
Pamylėsime tą,
Išbučiuosime brolius, seses
Širdimi karšta!
Nuo Uralo gaudžia vėjai,
Ryt smarkiau dar gaus!
Keršto valandos atėjo,
Keršto mūs rūstaus!

Liudas Gira

1941. XII. 30.

Penza.

“AUDRA ŠAUKŠTE VANDENS”

Panašu į audrą šaukšte vandens, bet vis tiek labai įdomi audra. Ji iškilo mūsų meniniame gyvenime — Amerikos meniniame gyvenime. Komercinė spauda ją nustelbė, užgniaužė, neleido jai pilnai išsivystyti. Vis tiek verta ir mums apie ją prisiminti.

Mes kalbame apie įžymiosios operos dainininkės Miss Helen Traubel sukilimą prieš Metropolitan Opera House, — tos garsiosios meno “šventovės,” viešpačius. O viskas prasidėjo tada, kada Metropolitan Opera House vedėjas Rudolf Bing pasimojo uždrausti jai dainuoti taip vadinamuose naktiniuose klubuose. Ji esanti po kontraktu ir dainuodama tokiose vietose ir neklasikinės dainas, puldanti meną ir žeminanti Metropolitan Opera House prestižą ir garbę. Ji turinti dainuoti tiktai Metropolitan Opera House, arba, suprantama, tik ten, kur Mr. Bing jai dainuoti leis.

Miss Helen Traubel jam griežtai ir tvirtai pasipriešino. Ji nepasirašysianti tokio kontrakto, kuris ją padarytų Mr. Bingui priklausoma. Ji nesutinkanti su jo supratimu apie muziką ir meną. Ji surandanti meną ir už Metropolitan Opera House sienų. Ji gerbianči dar ir kitokią muziką, apart klasikinės, apart didžiųjų operų. Ji sako, kad yra dar ir toks dalykas, kaip populiariška muzika, liaudies muzika, šių dienų muzika ir daina, sukurta mūsų pačių jėgų, mūsų pačių kompozitorių. Ji teigia:

“Tvirtinti, kad meną galima rasti Metropolitan Opera House, bet ne naktiniame klube, yra atviras snobizmas (“riestanosiskumas”), kuris nedakainuoja tiek Amerikos žmonių skonio, tiek jos kompozitorių talento.

“Aš myliu dainas Gershwin, Handy, Kern, Rodgers, Berlino ir kitų didžiųjų amerikinių kompozitorių. Man džiugu jas dainuoti. O kadangi aš negaliu jas dainuoti Metropolite, tai aš jas dainuoju naktiniuose klubuose — ir aš esu linksma suradusi, kad naktinio klubo audiencija mane entuziastiškai priima mano pačios sąlygomis.”

Ir dar daugiau:

“Amerika yra sukūrusi puikios, populiariškos muzikos lobyną, — muzikos, parašytos amerikiečių, dainuojamos amerikiečių, mylimos amerikiečių. Kitose šalyse tai būtų vadinama liaudies muzika ir būtų aukštai vertinama. Aš manau, jog jau laikas amerikiniams artistams (menininkams) pripažinti, kad amerikinė liaudies muzika yra taip jau jų sritis, kaip muzika Wagnerio, Beethoveno ir Verdi’o.”

Klausimas pastatytas aiškiai ir teisingai. Visa pažangioji Amerikos meną mylinti visuomenė Miss Traubel sukilimą užgyrė ir pasveikino. Prieš ją, žinoma, išstojo visa konservatyviškoji opinija. Tuo savo žygiu jinau pažeminusi meną, nusivijusi dolerį į naktinius klubus, tikrąją muziką išmainiusi “džiazu,” smarkiai ir nedovanotinai nusidėjusi prieš meną ir t.t.

Nėra jokio reikalo knistis į Miss Traubel išrokavimus, kur ji geriau ir daugiau finansiškai laimės — naktiniuose klubuose arba Metropolitan Opera House, kur, beje, žymieji artistai yra gana gerai apmokami. Pati ši artistė nėra taip jau svarbus dalykas. Mums svarbiausia, tai principinis meno reikalas. Ar pasižeminimas įžymiam dainininkui dainuoti kitur, apart Metropolitan Opera House? Ar populiariška, “lengva” daina bei muzika, sukurta mūsų laikų amerikinių kompozitorių, turi vietą mūsų kultūriniame gyvenime? Ar mes galime tikrąją muziką, tikruoju menu laikyti tiktai klasikinę muziką, tiktai didžiąsias ir garsiąsias operas, sukurta labai daug metų atgal didžiųjų ir garsiųjų muzikų — Wagnerio, Beethoveno ir kitų?

Štai tie pamatiniai klausimai. Reikia tikėtis, kad ilgainiui Miss Traubel pavyzdžiu paseks kiti didieji meniniai talentai, kuriuos Metropolitan “šventovės” snobai turi atitraukę ir uždareję nuo plačiosios visuomenės ir nuo liaudiškosios muzikos.

Tas mus gaivinantis miegas

J. J. KAŠKIAUČIUS, M. D.

Miegas nušviečia tavo dienos veidą. Miegas nustato sekamos dienos kryptį, tavo darbo našumą, tavo savijautą ir dar daug, daug ką.

Jeį gerai, skalsiai pamiegojai, gyvas, blivus, energingas jausies rytojaus dieną. Tau ir vaizduotė laki, ir protas veikia, ir raumenys darbo ieško. Ir tą dieną tau sekasi gražiai. Nuotaika tau vaiksi, ir tu nemūksosi suniures, prislėgtas.

Atvirkščiai. Jei netikęs buvo tavo miegas, tai sugadina tau visą dieną. Nesiseka ir nesinori tau taip labai dirbti, krutėti. Net piktą kartais darosi, kai negali įsijudinti, susidoroti. Vis tau lyg ko trūksta, priekabių ieškai, pasiteisinimų. Su šeima, su žmonėmis santykiai neina taip slidžiai. Ryžto, drąsos, iniciatyvos mažoka. Lyg ta miglota, ūkanota diena. Pesimizmui lengviau pasiduodi.

Tokiais atsitikimais bent truputį dalykus pataiso suliaunėjimas. Nemiklus, suvargęs jautiesi, lyg po kokio sunkaus darbo. Tiesa, netikęs miegas ir privargina žmogų. Neatgaivina, kaip reikia, viso organizmo. Jei tik sugauni progą, tai padėk gamtai: atsileisk, suliaunėk. Nebūtinai, kad vėl atgal į lovą. Atsisėdęs, atsiskvempęs prie stalo, duok sau vidiniai nusistovėt, nors keletą ramių minučių.

Ant krašto stalo pasidėk pagalvę, nuleisk ant jos kaktą, rankos lai sau ramiai ant kelių rymo. Užsimiršk visiškai, vaikyk, išvaišyk tų neramių tuščių minčių spiečių. Nieko nemąstyk. Tegu smegenys apimsta, nusistovi. Jos lengviau tada sueis į geresnes vėžes. Nervų ir smegenų plaušai geriau, kur reikia susikabinės, geriau ims perleidinėti elektros sroveles. Panašiai, kaip ir šiaip elektrinėse vielos. Geriau tų vielų galai sugludę, slidžiau elektra vaikšto, be spragsėjimų, be nykimo, be barstymo energijos kruopelių.

Taip atsikniaupęs parymok 10 minučių

ar ilgiau, lyg vandenyje nuskendęs. O žiūrėk, kaip tau šviesiau ir lengviau paskui pasidarys. Ir gereliau tau lips darbas.

Toks suliaunėjimas gerai bet kada, kada tik proga pasimaišo, dieną kada, po pusdienio, vakarop, kai pasidarai apsunkęs, miegūstas. Tai tada nedarkyk gamtos, nepainiok jos takų. Padėk jai susidorot, atgaut išeiškvotą energiją. Padėk smegenų narveliams prasklaidyti nuovargio medžiagas, lyg apsivalyt, atsigaivint. Atsikniaupk kur ramiai, galvą kur priglaudęs, ir suliaunėk, visas užsimiršęs ir atsileidęs, be jokio įtempimo ar proto ar raumenų.

Gali net ir nusnūsti kruopelę. Nusnūsi — gerai, nenusnūsi — irgi gerai, jei tik gerai, pilnai buvai atsileidęs ir suliaunėjęs. Lovon nuvirsti netaip paranku, nors ir tai būtų galima. Bet daug lengviau ir patogiau taip kaip nors sukniupti ir nusiraminti.

Vakarienė bus sklandesnė, pokalbis linksmesnis, mitingas ar koks vakaro pajvairinimas bus malonesnis.

KAS TRUKDO MIEGĄ?

Daug, daug kas sutrukdo ir sugadina žmogui miegą. Daug pašalinių aplinkybių, bet daug ir tavo pačio vidinių veiksmų, dvasinių ir fizinių.

Pats didžiausias miego gadintojas — tai tavo viduriai. Nebūtinai kad jie būtų sukliurę, rūgimų ar nemalimų ir slogų perimti. Ne. Ir visai sveiki normalūs viduriai tau nesuprantamai ir nesusigaudomai kiršins nervus, trukdys miegą, netikusius sapnus darys.

Žinok gerai ir gerai įsidėmėk: pilni viduriai ir jų judėjimas, gurgėjimas nesutinka su miegu ir poilsiu. Daug geriau kai tau viduriai prieš gulimą apytušti ir tu jautiesi pusalkanis. Geriau miegosi ir būsi visas žvitresnis, atsikėlęs.

Daugelis galvą sau laužo ir susigaudyti negali, kas čia do paraliai įsimeta į kojas

ir kur kitur, kai atsiguli ir pradedi migdytis. Ar čia mėšlungis, kokie traukučiai, tirpčiojimai, ar reumatai? Kartais net koją suvirpina, o ne, tai nuolat timpčioja, virpčioja kojų gyslas, krustelia ir bet kur kitur.

Iš ko visa tai paeina? Gal nuo nervų. Pasiskundi gydytojui. Jis tavęs daug nekamantinės, daug neaškins, burnos tuščiai neušins. Daug jam lengviau priskirt kokių nervams raminti svaigaliukų, ir atliktas kriukis. Loc ir gereliau miegi, bet nevisada ir nevisai. Paskui tu pats ir tą mėginai ir kitą, trečią.

Trini, braukai, masažuoja tuos išstampytus raumeniapa laikius, net iš lovos išlipęs arba net kartais meste išmestas kokio staigaus ir skaudaus mėšlungio, plėštarankio or kokio kibšo. Pasimuistai, patrepinėji, patrainioji tebevirpančius raumenis. Vėl lovon. Mažai ką geriau. Dar kartą ir dar kartą pakartoji tą masažą. Susierzinęs, sumizgęs, privargęs, vėl bandai migdytis. Ir tik gal paryčiais prisnūsti, o čia tave netrukus žadintuvas pažadina. . .

Kitą naktį jau iš anksto bijai, kad vėl tau nepasikartotų tie dirksingi trukčiojimai, vėl miego negadintų. Jei kurį vakarą greičiau užmiegi, be tų neramių trukčiojimų ir tirpulių, tai manai pataikęs į tašką: jau žinai, kas yra ir dėlko. . .

Bet, žiūrėk, tau ir vėl ta pati įkyri istorija. Paeiliui ar protarpiais, o vis viena baladoja raumenis ir miegą. Gal nuo darbo? Gal prisivarginai? Bandai neiti į darbą, daugiau ilsėtis, bet vis nieko. Ir koks gi čia dabar paralius gali būti?

Gi tavo viduriai. Viduriai, broleli, — ir vidurių judėjimo bangos, tos didžiosios bangos.

Gal atsimeni: prieš keletą metų, "Vilnies Kalendoriuje" buvo straipsnelis: "Ta galin goji vidujinė banga" ar kaip panašiai užvardytas. Susirask anų metų "Vilnies Kalendorių", perskaityk, apsvarstyk tą straipsnį. Kai ką atsimsi, išmoksi ir galėsi pats sau susivokti ir pasigelbėti.

Tie tavo raumenų mėšlungiai ir trukčiojimai paeina nuo vidurių, nuo smarkesnio jų judėjimo ir trukčiojimo, kurie išjudina trukčiojimus kojose ir kitur.

Venk vėlios vakarienės. Jei kada vėlai grį-

žai iš darbo alkanas, nevalgęs, nuvargęs, tai išgerk šilto pieno puoduką su menka duonos riekele. Arba vietoje duonos džiovinėlių ar bananą prisirpusį su pienu. Ir gana.

Kai tenka būti kur vėlai ant vakarienės, tai ten tik truputį ko pavalgyk. Neprisikimšk, neprisiryk, nes paskui smarkiai atkentėsi lovoje besidaužydama.

KAD GERIAU MIEGOTUM

Visų pirma ir visados atsimink tą savo "boilerį," tą garo gamintuvą, savo pilvą, vidurius. Gerai, jei prisipratintum prieš gulti eidamas ar šiaip vakare vidurius išvalyti. Jei viduriai užkietėję, tai irgi ramumo tau nebus naktį, nebus gero miego.

Jei viduriai nerangūs, neklauso, nesivalo, o čia juntai, kad jie užsikimšę, tai gali juos ir išplauti, kad ir su šiltu vandeniu, dar gal ir su trupučiu muilo ar sodos. O ne, tai įsidėk apačion gabelėlių muilo, sulig mažuoju pirštu, pirma to pavilgęs. Pavaikštinėk, pašokinėk, pamanky, paspaudyk, padaužyk pilvo apačią. Tai paragina aptingusią išeinamąją žarną. Gerai yra paspaudinėt ir apie atvarą, iš kairiojo apačių šono ir iš užpakalio. Tai irgi padeda išjudint žarną.

Jei ir nakčią kartais užpuola kojas tampyti mėšlungiai, tai geriau pamėgink ištuštinti vidurius. Juk tau vis tiek miego nėra. Tai tu pasirūpink, palengvink vidurius. Žiūrėsi: bus kita istorija. Nebėra trukčiojimų nei tirpulių ir tu sau užmigi, kaip nekaltas avinėlis. Daug pinigų sutaupysi: nebereikės trankyti dėl šito pas daktarus. Pats savo muziką žinai ir pats jai stygas nutaikai.

Baigta. Viduriai ir viduriai! Ak yra ir kitokių kliūčių, kurios miegą gadina. Nerami aplinka, rėksmas, trenksmas lauke ar namuose jaudina ausis, užmigti neduoda. Priprask užsikimšti ausis, gult eidamas, kad ir kramtomąją gumą, gerai iškramtyta. Po truputį išmoksi standžiai ausis užsikimšti. Menkiau girdėsis bildesys, ir tu skalsiau miegosi.

Jei nakčia prabundi, ir kamštukų esama atsipalaidavusių, tai vėl sau ramiai, gražiai įsidėk standžiau. Pirma paspaudinėk pirštais, padaryk laibesnius, o tada sau nykščiu įspausk į ausį, į vieną, į kitą.

Guldamas akis užsidenk kokiu juodu rū-

beliu, bent du kart sulenktu. Gali ir visai akis apsirišti, kaip "vištas gaudydamos."

Ir nusiteik sau ramiai. Užhipnotizuok, užmigdyk save. Suvaldyk visų tų nereikalingų minčių spiečius, kurie vargina smegenis ir užmigt neduoda.

Arba visai nieko nemąstyk, išsvaidyk mintis iš galvos, arba suvaryk jas į kokią nuobodžią eilę, tai greit ir užmigs. Pradėk mintimi kartoti kokį eilėrašį. Iš lengvo, privargusiu, lėtu mintiniu balsu. Varyk, tąsyk skiemenį po skiemenio, žodį po žodžio, eilę po eilės, ir užhipnotizuosi save. Geras, iširtas, naudingas būdas.

Nakčia prabudai, išsimuše iš miego, — pakvėpuok giliai pilvu keletą kartų, išlengvo iškvėpuodamas greit įtrauktąjį orą. Paskui vėl pradėk sau tingiai mintinai deklamuoti tas pačias migdomąsias nuobodžias eiles. Ir užmigs.

Jei kada ir neįstengi gerai užsimigdyti, tai

susimildamas bent nesirūpink dėl šito menkieio. Nebijok: rytoj būsi ir vėl kaip tinkamas, vėl galėsi mąstyti, darbuotis. Tik nusiramink. Ramiai sau gulėk, ausis, akis ir mintis suvaldęs.

Beje, kitam nakčia tenka keltis nusišlapinti. Tai kas čia tokio. Tai dar geriau. Atsikelk, ištuštink pūslę. Dar kvėptelėk giliai keletą kartų, tai geriau paskui miegosi. Ir širdžiai geriau, kai jai atsikėlęs raumenų judėjimu padedi geriau kraują varinėti. Pagyvenusiam žmogui kelis kartus nakčia atsikelti ir visai pravartu ir naudinga. Viskas tvarkoje. Nesibijok.

Jei išbudino koks slogutis, sunkus sapnas, tai atsikelk, pasilanksty kiek, giliai pakvėpuok. Smegenų kraujo apytaka pasikeis. Dings ir to sapno slogutis. Vėl užmigs ir vėl sapnuosi, bet sapnas bus malonesnis. Miegodamas, visuomet sapnuoji. Tai natūralu ir nieko nereiškia.

DARBO SĄLYGŲ GERINIMAS LIETUVOJE

Idomu, kaip Lietuvoje šiandien į darbo sąlygų gerinimą, į darbo našumo pakėlimą yra įtraukiami fabriku dirbantieji. Už Pavyzdį galima paimti šiaulių "Verpsto" trikotažo fabriką. Apie tai suteikia žinių Vilniaus Tiesa (spalio 20 d.). Dienraštis sako, kad fabrike buvo surengta ekonominė konferencija, kurioje dalyvavo fabriko dirbantieji.

Ir štai tos konferencijos nutarimai:

"Siekiant sustiprinti 'Verpsto' fabriko ekonomiką, išvystyti kovą už tolesnį žaliavų ir medžiagų taupymą, dirbinių kokybės pagerinimą, savikainos sumažinimą, ekonominė konferencija siūlo įvykdyti sekančias priemones:

1. Įmonės administracijai ir profesinės sąjungos vietiniam komitetui — sumaniai ir dalykiškai vadovauti 'Verpsto' kolektyvo kovai keliant darbo našumą, lenktyniuojant už puikią gaminių kokybę, vystant gamybos racionalizaciją.

2. Įmonės administracijai imtis priemonių pagrindinių profesijų darbininkų — špūliuotojų, mezgėjų, siuvėjų — kvalifikacijai pakelti; perorganizuoti siuvimo cecho ga-

mybą konvejerine sistema.

3. Techninės kontrolės viršininkui — pagerinti kontrolės aparato darbą, sistematingai kelti kontrolierių kvalifikaciją.

4. Fabriko vyriausiam inžinieriui — pasiekti, kad nuo lapkričio 1 d. visų trijų pamainų pateikiami pusfabrikačiai būtų apdirbami naujai gautu garo presu, tuo pačiu pagerinant dirbinių išvaizdą.

5. Vyriausiajam mechanikui — užtikrinti, kad 1953 metų ketvirtame ketvirtyje būtų mechanizuota 16 rankinių mezgimo mašinų.

6. Įmonės technologui — aprūpinti siuvimo cechą lekalais.

7. Prašyti Lietuvos Plataus vartojimo prekių pramonės ministeriją užtikrinti normalų 'Verpsto' fabriko aprūpinimą vilnoniais ir pusiauvilnoniais verpalais ne mažiau kaip septynių spalvų; išskirti įmonei šešis naujus overlokus, dvi išsiuvinėjimo mašinas, po vieną varsavimo ir špūliavimo mašiną, atnaujinti mezgimo mašinų parką, aprūpinti mechanines dirbtuves šlifavimo staklėmis."

Tas parodo, kaip socialistinėje santvarkoje patys dirbantieji rūpinasi savo fabriko likimu ir savo darbo sąlygomis tame fabrike.

KULTŪRINĒS NAUJIENOS

Spalio mēnesī Londone Unity Teatre buvo perstatytas veikalas "The Rosenbergs." Tai nepaprastas įvykis. Tas parodo, kad angliškai kalbą kultūrniešiai neduos atminčiai apie Rosenbergs užgesti. Reikia tikėtis, kad istorijos eigoje šitie du jauni kankiniai pataps legendine tema daugeliui veikalų. Jų gyvenimas, jų drąsus užsilaikymas iki pat mirties, jų protestas prieš baisią neteisybę, jų meilė žmonijai, jų atsisveikinimas su savo mylimaisiais vaikais ir drąsus žengimas mirtin, susidaro neišsemiamu šaltinių dramoms.

Veikalai apie juos bus sukurti kitose kalbose. Londonas pradėjo. Jį paseks New Yorkas, Paryžius, Praga, Berlynas ir kitos sostinės.

Iš Varšavos praneša, kad lenkas dramaturgas Leon Kruczkowski, pirmininkas Lenkų Rašytojų Sąjungos, rašo dramą lenkų kalba apie Rosenbergs. Manoma, kad drama bus perstatyta Lenkijos sostinėje dar šią žiemą.

"Aš nepaisau, kas atsitiks su Town Hall ir Carnegie Hall, mano bazė randasi negrų bažnyčioje," pasakė įžymusis dainininkas artistas-visuomenininkas Paul Robesonas. Jam tos ir kitos salės tapo uždarytos. Jo šaunusis balsas nebegali skambėti tose vietose, kuriose fašistinė reakcija pakėlė galvą ir išvaikė tikruosius kultūrniešius. Bet Paul Robesono balsas skambės. Jis skambės vargingose negrų bažnyčiose, darbininkiškose salėse, liaudiškose sueigose, — skambės ten, kur laisvės troškimas neužgniaužiamas.

Mirtis staigi ir nelaukta nutraukė gyvybės giją žymiausiam vokiečiui anti-fašistiniam rašytojui Friedrich Wolf. Jo mirtis didelis nuostolis kultūrniešiams visame pasaulyje.

Skaitlinga amerikinių pažangių rašytojų grupė išleido pareiškimą dėl šio kovotojo už laisvę, taiką ir žmoniškumą mirties. Jame skaitome:

"Friedrich Wolf buvo plačiai žinomas mūsų šalyje su savo dramomis 'Sailors of

Gattaro' ir 'Profesor Mamlock,' kurios buvo perstatytos prieš porą desėtkų metų. Šitie kūriniai atidengė meisterišką dramatistą, kuris išreiškė giliausias visų kraštų žmonių aspiracijas. Ir tarybinė filminė dramos "Profesor Mamlock' versija, čionai rodyta, padėjo milijonams pamatyti naciškąjį pavojų.

Kaikurie mūsų gyvai prisimename Friedrich Wolfo atsilankymą į Jungtines Valstybes ir jo jaudinančią prakalbą, pasakytą Amerikos Rašytojų Kongrese 1935 metais, kurioje jis kalbėjo vardu ištremtų ir pagrindyje Vokietijoje veikiančiųjų anti-fašistų rašytojų.

"Friedrich Wolf buvo giliausia prasme liaudies artistas, kuris panaudojo savo meną kovai su pačia žiauriausia mūsų laikų piktybe, su fašizmu ir karu. Nors mūsų šalyje McCarthyizmas, sekdamas Hitlerio pėdomis, šiandien siekia sudeginti knygas ir užgniaušti visokią demokratinę mintį, mes pasitikime, kad Amerikos rašytojai, artistai ir kiti intelektualai vis griežčiau priešinsis puolimui ant pamatinių laisvių. Tose pastangose mes semsimės įkvėpimo iš Friedrich Wolfo atsidavusio pasiaukojimo taikos, demokratijos ir brolybės reikalui."

Pentagon (karinių jėgų generalin. štabas) praneša "nesusipratimą" su penkiolika universitetų. Tos mokslo įstaigos atsisakė pasirašyti naują kontraktą su karinėmis jėgomis dėl militarinės programos aukštosiose mokyklose. Jos pasipriešino pirmu sykiu į sutartį įsprausti naują punktą, kuris suteiktų karinėms jėgoms pilną ir vienintelę galią pagal savo nuožiūra ir supratimą išmesti iš mokyklų mokytojus bei profesorius.

Tačiau iš tų penkiolikos universitetų tik tai New Mexico universitetas iš viso atsisakė naują sutartį pasirašyti. Kiti keturiolika universitetų reikalauja pataisymų sutartyje. Eina derybos dėl išlyginimo "nesusipratimų."

Šis universitetų "sukilimas" laikomas svarbiu tuo, jog jis išreiškia jau plačiai apsisireiškiantį sentimentą prieš augimą militarizacijos Amerikos kultūriniame gyvenime.

KONFERENCIJA

IGNAS KERPE

(Vaizdelis iš šių dienų Lietuvos apie kovą su pasitalkiusiais suktais viršininkais. Čia parodyta, kaip laikraščiai pagelbsti žmonėms tokių viršininkų nusikratyti.— Red.)

Temo.

Irena atbėgo redakcijon uždususi. Ji su trenksmu atidarė duris ir čia pat ant slenksčio sustojo. Žodžiai: "Kazyte, brangioji..." — sustingo jos lūpose. Algis stovėjo prie redaktoriaus stalo įraudęs, jo akys svaidė žaibus, rankų pirštai drebėjo. Irena nustebo — tokio Algio ji dar niekada nebuvo mačiusi.

— Apie mane tik gerai laikraščiuose rašo. Feljetonistai atsirado. Ko jums iš manęs reikia?

Redaktorius Kazė Matulytė sėdėjo rami ir, Irenai pasirodė, net trupučiuką šypsojosi.

— Jei atėjote pasikalbėti, sėskitės. Šaukti nereikia, klausą mes turime neblogą, — ramiausiai atsakė Kazė. Algį jos žodžiai dar labiau įsiutino.

— Man nėra reikalo kalbėti su tokiais..., — jis apsidairė, susidūrė žvilgsniu su Irena, greitai prabėgo pro ją ir tik prie pat durų stabelėjo. — Aš į partijos komitetą kelią puikiausiai žinau. Tenai pasikalbėsime.

Irena minutę pamiršo, ko atėjusi. Ji pasitaisė vėjo ištaršytus šlapius plaukus, nupurtė lietaus lašus nuo apsiausto ir didelėmis, pilnomis nuostabos akimis žiūrėjo į Kazė.

Visą laiką sėdėjęs prie radijo aparato naujas redakcijos sekretorius Keniausias atsistojo ir, pabrėžtinai trupučiuką stabelėjęs prie Irenos, išslinko pro duris.

— Irute, sveika, — pakilo iš užstalės Matulytė. — Džiaugiuosi, kad atėjai. Aš beveik iš autobuso ir į darbą. Nespėjau nė pas tave užsukti. Pati matai, kiek čia visokiausių reikalų.

Irena nieko neatsakė.

— Tu, sako, dabar ryšių skyriaus viršininku tapai. Tiesa?

— Jau savaitė bus.

— Vis tik nepaklausei mano patarimo. Be reikalo. Ką tu nusimanai toje srityje? Tau mokytis reikia, o tu... Vėl žiauberio planai ir darbai?

Irena linktelėjo galvą.

— Tavo vietoje būdama visai jo neklausyčiau, elgčiausi taip, kaip man patinka. Pagalvok tik, sesers vyras — sekretorius. Didelio čia daikto. Jis gyvena savo gyvenimą, tu — savo.

Irena sėdėjo tyli, susimąsčiusi, tartum visai nieko nesuprasdama. Kazė nesulaukė nė vieno Irenos žodžio, ir todėl sunku buvo atspėti jos mintis.

— Sagų, kaip matau, taip ir neatvežei, — Irena atsistojo. — Prašiau, žadėjai... Man jų taip labai reikia, taip reikia.

— Visas parduotuves išvaikščiojau, nėra. Yra visokių, bet tokių, kaip tu nori, lyg tyčia...

— Pro Kauną važiavai, tenai apie turgų pasisukinėjus galima gauti.

— Spekuliantų neapkenčiu, gerai žinai. Palauk, atveš, bus ir mūsų kooperatyve.

— Nebus.

— Iš kur jau taip žinai?

— Žinau. Jei ir bus, tai greit. Aš negaliu laukti.

— Užsidegė? Nebetveri? — apkabinusi per pečius Ireną juokėsi Kazė, stebėdama draugės akyse neramias, šokinėjančias žiežirbas.

— Vestuvės čia pat, negaliu be palto palikti...

Matulytė nustebo.

— Nespėjau išvažiuoti, tūkstančiai visokiausių naujienų. Su kuo, kada?

Kazė atsakymą išgirdo greitai. Irena kovojo su kažkokia vidujine nedrąsa, kaupė jėgas, o paskui pribėgusi apsikabino Kazė už kaklo, tvirtai prispaudė prie savęs ir išliejo viską vienu kartu, beveik be atsikvėpimo:

— Nesmerk. Neatkalbinėk. Jau taip turi būti, viskas nutarta. Algis. Tu mano geriausia draugė, į vestuves neatsisakysi... Jos greit. Po konferencijos ir vestuvės. Žiauberį išrinks pirmuoju, jis tikras — gera proga. Tą pačią dieną ir mes... O šių feljetonų nereikia, pati supranti... Aš tavimi tikiu, tu nepraleisi,

tu mano geriausia draugė buvai ir būsi.

Didžiausiam Irenos nustebimui Kazė palengva, bet ryžtingai atsitraukė į šalį.

— Ne! — trumpai ir aiškiai pasakė Kazė.

— Draugystė draugyste, o pareiga pareiga.

— Tu visada tokia. .

— Kokia?

— Žiauri ir negailestinga. Medinė širdis.

— Algis gudrus, klatingas sukčius. Mes turime jį atidengti. Ir ne čia visa esmė... Algis — siūlas. Mes išvyniosime visą kamuolį.

— Kazyte, ar pablūdai? Jis bus mano vyras, kaip tu taip...

— Vedybos — tavo asmeniškias reikalas.

Kazės žodžius nutraukė triukšmingas Žiauberio ir Keniausio pasikalbėjimas. Irenos akyse pasirodė ašaros, kurias ji visomis išgalėmis slėpė. Tik išėjusi iš redakcijos ji prisiglaudė šonu prie namo ir davė jausmams valią.

Trečiasis sekretorius įėjo šiek tiek dirbtinai pakėlęs galvą, išdidžiai apžvelgė kambarį, ir visai nelauktai atsisėdo prie pat Matulytės.

— Vėl nosį riečiate, drauge?

Kazė patraukė pečiaus.

— Iš kursų grįžtate, tiesiai į darbą... Rajono komitetan kelias užžėlęs, tiesa?

— Aš buvau, draugas Žiauberi, jūsų nesulaukiau. Su draugais kalbėjau, skyriuje pasėdėjau...

— M-tai-i-p, — pirštais barbeno į stalą Žiauberis. — Blogai gyvenate, susikimšę, dirbti sunku.

Keniausis pataikaujančiai linktelėjo galvą, Matulytė žiūrėjo šiek tiek nustebusi.

— Kultūros namus pradėjome statyti, girdėjote? Kur čia negirdėsi, visi kalba. Aš ir galvoju, kodėl ten šoniniuose kambariuose neįrengti redakcijos? Visai paranku būtų.

Pasakęs šiek tiek patylėjo ir degdamas cigaretę pasižiūrėjo į Matulytę. "Kokį jai išpūdį padarė?"

— Aš tiesiog nustebinta. Jūs taip susirūpinot redakcija, netgi pats atėjote. Ar ne pirmą kartą pas mus?

Žiauberis pašoko.

— Man viskas rūpi, visas rajonas. Tik jūs, Matulyte, prie pirmos progos stengiatės mūsų rajoną apšmeižti.

— Kaip tai suprasti?

— Straipsnis apie blogą politinio švietimo darbą rajone jūsų rankų darbas? Jūsų, nesiginkite, aš viską žinau. Tik spėjote į Vilnių nuvykti ir redakcijon. Mes kultūros namus statome, mes rajoną į pirmaujančius stengiamės išvesti — jūs viso to nematote... Prie smulkmenų kabinėjatės...

Matulytė, paėmusi komplektą, iš lėto vertė lapą po lapo ir klausėsi.

— Straipsnis buvo teisingas, — tvirtai pasakė ji. — Išsisukinėti nė nebandau, aš jį parašiau.

— Teisybės buvo, buvo, nesiginčiu. Bet reikia ir pagalvoti. Konferencija čia pat, o jūs tokį straipsnį... Reikėjo lukterėti, o pasikui rašykite sau į sveikatą.

— Aš tuo reikalu esu kitokios nuomonės.

— Štai kaip. Honorarai rūpi, ką gi. Gaukit, gaukit juos, į sveikatą.

— Ne dėl honoraro rašiau, dėl reikalo. Ir dar rašysiu. Keniausi, nueikit spaustuvėn ir atneškite skiltis. Pašaukit Marcinkų, reikia baigti numerį.

Keniausis išėjo. Žiauberis vaikščiojo iš kampo į kampą, rūkė. Abu tylėjo.

— Štai ką, draugas redaktoriau. Aš ne koks kritikos užgniaužėjas... Į respublikinius laikraščius rašykite, kiek norite, bet jau mūsų laikraštis — mūsų ir reikalas. Susitarsime taip: kiekvieno numerio visą medžiagą atnešite man peržiūrėti. Tai ir bus rajono komiteto parama redakcijai. Išvengsime klaidų, visokių nesusipratimų.

— Kiek žinau, tokios pareigos jums nepriklauso.

Keniausis ir Marcinkus įėję išgirdo paskutinius redaktoriaus žodžius ir dabar sustoję klausėsi.

— Man reikia skubėti. Aš manau, jūs mane supratote, drauge Matulyte.

— Esu tuo įsitikinusi, — palydėjo akimis Žiauberį ir galvos mostu pakvietė prie stalo abu redakcijos bendradarbius.

— Viskas surinkta?

Keniausis priėjo prie Matulytės, atsirėmė rankomis į stalą.

— Be reikalo pešatės su Žiauberiu — pralaimėsite. Jis rajono komiteto sekretorius, šito nepamirškite.

Matulytė paėmė rinkinio nuotraukas, atidžiai jas peržiūrėjo.

— Sėsokitės. Mums reikia paskubėti, numeris neturi pavėluoti.

II

Partijos rajono komiteto sekretorius Žiauberis sėdėjo savo kabinete apsikrovęs stalą knygomis ir laikraščių komplektais. Šalia jo gulėjo išblaškyta nemaža smulkia rašysena primargintų popieriaus lapų. Tą dieną, kad ir svarbiausiu reikalu, beveik neįmanoma buvo patekti pas Žiauberį. "Sekretoriaus nėra, bus tik vakare", — galėjai išgirsti trumpą mašininkės atsakymą. Atkaklesniems pasakydavo daugiau teisybės: "Jei galite, netrukdykite, sekretorius konferencijai ruošiasi".

Adolfina, sekretoriaus Žiauberio žmona, į savo vyro kabinetą įsiveržė nieko nepasiklaususi. Ji nekantraudama kumščiu pasibeldė į duris ir vos jų neišlaužusi karingai atsistojo viduryje kambario. Adolfinos rankoje drebėjo suglamžytas rajono laikraščio naujausias numeris.

— Pasigrožėk! Pasigrožėk! Algis purvais apdrabstytas, prieš visą rajoną išjuoktas! Irena buvo priepuolį gavusi. Dar ir dabar tebeverkia...

Žiauberis įsiuto. "Kodėl niekas nepasakė? Kur Keniausias? Dar vakar įspėjau tą... tyčia! Reikia su ja griežčiau". Jis griebė telefono ragelį ir tuojau vėl padėjo. Lyg tyčia — kai tik Irena pradėjo vadovauti ryšiams, telefonai genda ir genda.

— Visam reikalui gali pakenkti, viskas iširs...

Žiauberis nerimo.

— Matai, — dirbu, neturiu laiko. Tu žiūrėk namuose tvarką, viskas bus gerai.

— Man gėda iš namų išeiti, kiekvienas akis drasko...

— Redaktorių sutramdysiu. Viskas bus tvarkoje.

— To tik betrūko. Kiekvienas tau akis drasko, kiekvienas purvą į akis drebia, kiekvienas paršas žodį turi, — dar koridoriuje girdėjosi skardus Adolfinos balselis. Žiauberis susinervavęs ieškojo kišenėse degtukų, jų neradęs išėjo koridoriun ir beveik priešais save sutiko Matulytę. Ji tik ką buvo išėjusi iš pirmojo sekretoriaus kabineto.

— Užeikite, užeikite. Aš kaip tik apie jus galvojau, pasikalbėsime.

Matulytė kol Žiauberis gavo pasiskolinti degtukų, keletą minučių pasėdėjo viena. Sekretorius sugrįžęs vaikščiojo apie stalą ir kamuoliukais leido iš burnos dūmus. Paskui su dirbtiniu nerūpestingumu ir netikra šypsena lūpose priėjo prie Kazės.

— Išeina, mano tiesa. Taip ir įvėlėte klaidų.

— Jūs apie ką?

— Apie tą patį. Feljetonas.

— Viskas patikrinta, viskas gerai žinoma, ir viskas teisinga.

— Ar redakcijai žinoma, kad mūsų rajono kooperatyvas pirmauja srityje? Ar žinoma, kad visi planai įvykdomi anksčiausiai ir geriausiai rodikliais?

— Žinoma.

— O ką jūs rašote?

— Mums taip pat žinoma, kad planą vykdančiant reikalingiausių prekių niekada nebūna parduotuvėse. Mums žinoma, kad tos prekės patenka į spekuliantų rankas. Apie tai kalba dešimtys skaitytojų laiškų. Apie tai mes ir rašome.

— Kokie vistik jūs gudrūs. Viską jūs žinote, apie viską jūs rašote, a — ach...

— Ne viską žinome. Ir ne apie viską dar rašėme.

— Na, na, kas dar tokio?

— Man, pavyzdžiui, neaišku, kodėl jūs taip rūpinatės prekyba.

— Aš viskuo rūpinuos, aš — sekretorius...

— Politinio švietimo tinkle didžiausios spragos. Niekas neatsimena, kada paskutinę paskaitą girdėjo. Kaip veikia kinas? Reikia laukti, kol kultūros namus pastatys? Apie tai aš norėjau su sekretorium pakalbėti.

Žiauberis vėl pradėjo rausti. Jis norėjo drėbti Matulytei keletą grubių žodžių, velniškai knietėjo išvyti ją iš kabineto, bet jis valdėsi. Paprastai po kelių minučių Žiauberiui didysis įtūžimas praeidavo, ir jis galėdavo kalbėti daug ramiau, nors pyktis krūtinėje tebevirė. Taip buvo ir ši kartą.

— Matote, — parodė ranka į stalą. — Esu labai užimtas. Aš jus pakviesiu kitą kartą, ir mes apie viską pasikalbėsime išsamiai. — Matulytei išeinant jis netgi įstengė nusišypsoti.

Priėjęs prie lango Žiauberis pūtė į stiklą dūmus. Kitoje gatvės pusėje ėjo Keniausias. Jis kartą nuo karto žvilgčiojo į rajono komi-

to langus. Žiauberis iškišo ranką pro viršutinį langelį, pamojavo. Pastebėjo.

— Kodėl iš ryto neatėjai? Kodėl nepranešei?

Keniausis stovėjo atsirėmęs į spintos kampaną, paniūres ir piktas.

— Velnias, ne merga. Viską aukštyn kojomis verčia. Manęs sekretorium nepripažįsta, vėl viską tvarko Marcinkus. Mane iš pat ryto į kolūkius išgrūdo. Dabar turėjau "Naujajame kelyje" būti. Neisiu.

— Reikėjo paskambinti.

— Neveikia..., — nebaigė sakinio Keniausis, ir abu nutilo. Žiauberis braižė pieštuku popierių ir galvojo.

— Taip ir bus. Iki konferencijos pakentėsim. Aš ją pačią pavaikysiu po kolūkius, pacyps ji man. Po konferencijos aš greitai ją sutvarkysiu. Ji man už viską užmokės. Jei panorėsiu, ir bilietą padės.

Šiek tiek lukterėjęs paklausė:

— Redaktoriaus kedėj sėdėti sugebėsi?

Keniausis tokio ėjimo visai nesitikėjo. Jis žiūrėjo į žiauberį akimis, pilnomis ir nuostabos, ir džiaugsmo, ir dėkingumo.

— Kodėl ne. Kadrus pasirenki gerus ir važiuk. Prie to darbo spėjau apsiprasti, nieko nereiškia.

Tuo metu Algis Rudakis įkyriai kamantinėjo mašininkę.

— Užimtas, sakau jums. Nuo pat ryto dirba. Dabar iš redakcijos žmogus sėdi.

— Mane iškvietė, skubus reikalas, — sumelavo Rudakis ir prasibrovė.

Rudakio šypsena abu sutiko džiaugsmingai.

— Nepyksti, neširsti, linksmas?! Štai vyras. Mėgstu tokius, — žiauberis apkabino Rudakį.

— Ką čia pyksi, niekniekiai. Aš maniau, kažką jie ten pripeckios, — numojo ranka.

Keniausis apie visą reikalą buvo geriau informuotas. Feljetoną pačiu paskutiniu metu perredagavo Matulytė. Didelę dalį medžiagos ji pasiliko.

— Ar tik vėl ko nors nesugalvojo? — neužtikrintai pasakė Keniausis ir pasižiūrėjo į žiauberį. — Iš jos visko galima tikėtis.

Žiauberis dar kartą užtikrino abu netolima pergale, padaršino. Rudakis, sulaukęs patogų momentą, pakišo žiauberiui papirosą ir

daug nelaukdamas išdėstė:

— Minutę užsuktumėm, sekretoriau. Šiandien medžiagų gavome, pirma rūšis. Išsirinktumėt.

Ir Keniausis ir Rudakis pastebėjo, kaip sublizgėjo žiauberio akys. Bet jis ne iš karto pasidavė.

— Žinau aš jus. Nuo medžiagų pradėsime, paskui... Negaliu, darbas. Konferencija visai čia pat.

— Suspėsit. Mes užtruksim neilgai.

— Čia tik juodraštis. Reikia viską patikrinti, reikia kalbą palyginti, stilių... Ach tas stilius, stilius.

Rudakis žvilgterėjo į Keniausį, ir visi trys iš karto suprato jo mintį. Aišku, Keniausis privalėtų palyginti sekretoriaus stilių. Vieną kitą kabliuką pastatyti, kur reikia. Darbas nedidelis.

— Kad aš šiandien ne visai tvirtas. Po kolūkius prisibraidžiau, kažkaip gelia šoną. Gal geriausiai Marcinkus... Jis su tais kabliukais artimesnis. Kalbą gerai moka...

Žiauberis sutiko. Keniausis praneš Marcinkui, tegul rytoj ateina.

— O dabar, vyrai, eikite. Eikite, aš ateisiu.

Rudakis su Keniausiu lėkte išlėkė. Jieėjo neatsigrįždami, planavo, kaip geriau priimti sekretorių, ir abu buvo tikri — žiauberis ateis. Ne pirmas kartas.

III

Žiauberių namuose viešpatavo iškilminga nuotaika. Stalas valgomajame jau nuo pat ryto stovėjo padengtas. Iš virtuvės sklido visokiausi kvapai. Adolfina kiek kartų iškisdavo galvą į vyro darbo kambarį, tiek kartų tą pačią akimirką atsitraukdavo atgal. Vis tas pats vaizdas. Irena sėdi ant rašomojo stalo kampo, kojomis tabaluoja, o Algis gniaužo jos rankas ir, dievaži, Adolfina pati savo akimis matė, paeiliui bučiuoja kiekvieną jos pirščiuką. "Tai bent gyvenimėli turės merga. Su tokiu vyru, bepigiu. Tai ne mano senis". Pasisukiojusi virtuvėje ji vėl atbėgdavo prie durų. "Užtektų galų gale. Kaip ilgai galima gadinti nervus! Už vyro išteku ne aš, o ji— tegul ir tvarkos pati pasižiūri. Prisiglamonės po vestuvių".

Iš miegamojo pasigirdo plerpiantis: ..prrr ..prrr...prrr... Adolfina susigriebė:

— Viešpatie, negi žiauberis tebeknarkia. Pavėluos ko gero. Jis čia miega, o ten, žiūrėk, ir po konferencijos.

Prikėlusi ir išlydėjusi žiauberį, Adolfiną nebeiškentusi nubėgo pasiplepėti pas jaunuosius. Algis, pamatęs įeinančią, greitai atšoko į šalį. Adolfiną, lyg niekur nieko, priėjo prie Irenos, pataisė jos plaukus, savo šukomis palygino pusmetines bangas ir vėl pradėjo apie patį svarbiausią:

— Kad tik greičiau tai patauškai nulaužytų ragus. Tiesiog nematytas akiplėšiškumas. Negana prieš tai rašė, mūsų laikraštyje šmeižė, juodino, dar prieš pat konferenciją Vilniaus laikraščiuose suspėjo išdirbti.

Algis Rudakis neliko skolingas. Jis linksėjo galva kiekvienam Adolfinos žodžiui, kraipė lūpas, reikšdamas pasipiktinimą, ir pats ne mažiau plūdo Matulytę.

— Kol žiauberis su mumis, man jokie priešai nebaisūs.

Pergalė buvo visai nebetoli. Konferencija praėjo palyginti neblogai. Kiek yra žinoma, žiauberį kritikavo nemaža, bet jisai nenusiminė. Jis buvo įsitikinęs pergale, ir apie tai jis, pertraukos metu, vos atėjęs perkąsti, pirmiausia pasigyrė Adolfinai. Matyti, jis taip buvo kalbėjęs ne tik namie, nes ir miestelyje jau sklido kalbos, kad pirmuoju sekretorium bus ne kas kitas, o žiauberis.

— Nespėjo užbėgti, tuoj kaimynai ir atlin-do sveikinti. Palaukit, sako jis, dar konferencija nepasibaigė, dar visaip gali būti... Šitai jis tyčia, suprantama, iš kuklumo. O jie, girdi, jau viskas aišku, sveikiname ir tiek. Negalėjo atsilaikyti: išgėrė su vienu, paskui su kitu... Aš žiūriu, akys pasidarė stiklinės...

Irena sesers pasakojimo klausėsi nekantraudama.

— ...gulk, sakau, pusvalandžiui, vis lengviau bus. Paklausė. Paskui aš...

— Ar kepsnys nesugruzdės? — prisiminė Irena, ir abi išbėgo. Irena tuojau vėl grįžo ir prisiglaudė prie Algio.

— Niekaip nesusipranta išeiti. Jau tokia tauškutė, reta paieškoti.

Algis nusižiovavo, atsilošęs sofoje, prisi-merkęs klausėsi Irenos kalbos ir nuolat žvilgčiojo į laikrodį. Laikas bėgo. Paslinko vienas pusvalandis, antras, trečias. Adolfiną nerimo.

— Kas čia galėtų būti? Svečiai nesirenka, jo nėra...

— Ateis. Svečiai iš mandagumo vėluoja,— ramino Adolfiną Algis, bet kuo toliau, tuo labiau nerimo ir jis pats. Irena nebeusėdėjo vietoje.

Rudakio apraminta Adolfiną šiek tiek pritilo. Ji pradėjo nešti į stalą šaltus užkandžius. Algis kelis kartus pagyrė Adolfinos šermukšninę, pripylė tris pačias mažąsias stiklines, įkalbėjo moteris, ir netrukus visi trys šiek tiek įkaito. Moterims nepastebint Algis išmaudavo vieną kitą viršaus.

Vėl prasidėjo ilgiausi pasikalbėjimai, Algis mėgino dainuoti. Ir visiems nelauktai duryse pasirodė žiauberis. Jis įėjo sunkus ir susmukęs. Adolfiną nepastebėjo iškreipto vyro veido.

— Svečio nė vieno. Nei iš vykdomojo niekas nesirodo, nei gydytojas neatėjo, nei vidurinės direktorius, nei...

Irena, pažiūrėjusi į žiauberį, pabalo. Algis atsistojo ir spoksojo išskėtęs rankas.

— Ir tavo neatėjimas, kur tu... — pakėlė galvą Adolfiną ir sukliko.

— Viešpatie, kas tau? Ar vėl prisikliau-kei? Nebegalėjai palaukti...

Žiauberis priėjo prie stalo, netyčia užkliudyta taurelė apvirto, ir tirštas, trupučiu-ka rausvas skystis nutekėjo per baltą staltiesę.

— Viskas baigta.

Irena abiem rankomis įsitvėrė Algio alkūnės, bet jis tuojau pat jas nustūmė.

— Pirmuoju neišrinko? — pašoko Adolfiną.

— Visai neišrinko. Ir į balsavimo sąrašą neįrašė, nušalino...

— Juto, gyvatės, juto, — sustenėjo Adolfiną.— Ne šiaip sau niekas neatėjo, su žinia... Einu šįryt — nebesisveikina. Manau iš pavydo, še tau...

Algis, naudodamasis sąmyšiu, prislinko prie rūbų pakabos. Minutėlę pasukinėjo pirštuose Irenos naujo palto elektrinės spalvos sagas, užsidėjo skrybėlę ir užsimetė apsiaustą.

— Algi! — Irena susmuko į šalia jos stovėjusią minkštą kėdę.

— Atsiprašau, sekre..., dovanokite, draugas žiauberi, — sušvepleno paskubomis Algis. — Rytoj man anksti kelti...

LITERATŪROS APŽVALGA

NAUJAS POEZIJOS RINKINYS

Pasirodė "Džiaugsmas ir Sielvartai." Tai poeto A. Dagilio eilėraščių rinkinys. Juos išleido dienraštis Laisvė prenumeratų keliu.

Kaip žinia, A. Dagilis yra mūsų senosios kartos poetas. Gimė jis 1898 m. kovo 13 d. netoli Veiverių Suvalkijoje. Mažažemio valstiečio sūnus. Vargo ir troškimo šviesesnio rytojaus, kaip ir daugybė mūsų, jis buvo "atvytas" Amerikon prieš pat Pirmąjį pasaulinį karą, 1913 m. Čia pribuvęs nesurado "tikėto" rojaus. Jo likimas buvo beveik visų kitų imigrantų likimas — iš darbo į darbą, iš vietos į vietą, sunkus darbas, mažas uždarbis, nedarbas.

Bet A. Dagilis buvo didelis poezijos mylėtojas. Tuoju ir pats griebėsi eilėraščių kurti. Ir niekuomet nebesustojo. Jis jų per šiuos keturiasdešimt metų labai daug prirašė. Jie tilpo mūsų pažangiojoje spaudoje. Šis rinkinys yra pirmas jo kūrybės rinkinys.

Poetas pats eilėraščius "išsijojo" ir pateikė išleidimui tik tuos, kurie, jo numone, verti prie dabartinių sąlygų būti išleisti knygoje. Negaliu sakyti, jog poeto "sijojimas" buvo labai atsargus ar išmintingas. Man atrodo, kad šiame rinkinyje nerandame jo gal pačių geriausių ir gražiausių eilėraščių. Jam jie, kiek suprantų, pasirodė "perdaug politiški" ir neatitinką gadynės nuotaikoms. Tai skaitau klaida. Kaip tik nuo to, teigiu, šis rinkinys labai skaudžiai nukenčia.

Kas tenka pasakyti apie "Džiaugsmuose ir Sielvartuose" telpančiuosius eilėraščius?

Jų yra apščiai, gerokai virš šimto. Rinkinys susideda iš 136 puslapių. Apart trumpų autobiografinių bruožų ir gale knygos prenumeratorių sąrašo, visas turinys susideda iš poezijos.

A. Dagilis yra lyrikas. Rinkinyje užtinkame labai gražių lyrinių kūrinių. Jie lengvai

dainuojasi. Gal kas ateityje plačiau peržvelgs šį rinkinį ir pasigilins į atskirus eilėraščius. Čia tenka tik abelną numonę išreikšti. Poetas dainuoja apie gamtą, apie jausmus, apie buitį. Jis pilnas kilnių svajonių ir dvasinių "atslūgimų." Dažnai jo eilėse aukštai pakelia galvą beviltiškumas. Pav., eilėraščiuose "Saulėleidis," "Gyvenimo draugei," "Be tavęs," "Naktis ateina," tik beviltė ir desperacija. Žinoma, eilėraščiai apie pavasarį ir vasarą nusiūgtą ūpą gerokai pakelia. "Vasara miške" poetas dainuoja:

"Išsipylę puikios spalvos
Ir jų tiek daug čia matyt,
Puošiasi kloniai ir kalvos —
Kaip šiuos vaizdus apsakyti?!"

Bet ateina ruduo ir vėl mūsų poetas skęsta nusiminime ir liūdėsyje. Rudenį jis suranda ne tik gamtoje, bet ir gyvenime. Nebėra jokio grožio nė gyvenime. "Vien sniegą sėja man dangus" — vaitoja poetas.

Autorius taip pasėkmingai "išsijojo" savo eilėraščius, jog šiame rinkinyje beveik su žiburiu ieškodamas nesurastum mūsų kasdienio ir audringo gyvenimo tikrovių, — nedarbo, nelaimių darbe, darbininkų kovų už geresnį, šviesesnį gyvenimą, karo laikų apdavinimo, darbininkų judėjimo pavaizdavimo. Man tai gaila. A. Dagilį seniai pažįstu: nežinau, ar jis yra parašęs ir išspausdinęs tokį eilėraščių, kurio būčiau neskaityęs. Žinau, kad jis toje ilgoje savo poetinėje kūryboje yra sukūręs tikrai gražių ir vertingų eilėraščių įvairiomis aktualiomis temomis. Maniau, jog kaip tik tie eilėraščiai ir sudarys rinkinio nusiveriamąją dalį. Tenka nusivilti: jų nesimato!

Tačiau nesakau, jog paties rinkinio nereikia imti į rankas. Nesakau, jog buvo padaryta klaida, jį išleidžiant. A. Dagilis pilnai užsitarnavo matyti knygoje savo eilėraščius.

A. B.

Budėkime

Kai žvėrių gaujos, senos ir naujos,
 Liaudį apspitę iš visur,
 Pasižaboja, mirtinai tvoja,
 O ta išeit nemato kur.

Taip pašėlimas, iš tamsos imas,
 Į gruodą kinta šiluma,
 Kam gėlės žydi, ką turtai lydi,
 O kam chaoso giluma.

Vaizdai aptemę, gaubia mus žemę,
 Ūkanoj plinta vėsuma;
 Tik viltis stoja, pasikartoja,
 Kai spindulėlių gausuma.

Per rūko klodą, taip, kaip į sodą,
 Saulė nušvisti išgalės,

Taip žus miglynai, kerpės, pelynai, —
 Visi kaip vienas iš eilės.

Gamtos grožybę, taikos didybę
 Vampirai moka suardyt;
 Jie nebejaučia, kad mirtis siaučia
 Ir jos nebando sustabdyt.

Bet toj nelaimė, žudymo baimė
 Su šaknimis bus išrauta;
 Kaip plega maro, žus eiga karo,
 Laisvai klestės kožna tauta.

Dėl to būdėkim, pastangas dėkim,
 Prieš tai visaip reikia kovot;
 Žudikų gaują, lakančią kraują
 Apviltos liaudies — pažebot.

V. Žilvitis

STATEMENT OF THE OWNER-SHIP, MANAGEMENT, AND CIRCULATION REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912, AS AMENDED BY THE ACTS OF MARCH 3, 1933, AND JULY 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section 233)

Of Šviesa published Quarterly at Jamaica, N. Y., for October 1, 1953.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business manager are:

Publisher American Lithuanian Workers Literary Ass'n, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.
 Managing Editor, Anthony Bimba, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.

Business Manager, John Grybas, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill 19, N. Y.

2. The owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total

amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given.)

C. Staneslow, R.F.D. 1, Waterbury, Conn.

John Grybas, Secretary, 110-12 Atlantic Ave., Richmond Hill, N. Y.
 Paul Bechis, Treasurer, 3 Morris Lane, Great Neck, N. Y.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. Paragraph 2 and 3 include, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under

which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semiweekly, and tri-weekly newspapers only.)

John Grybas, Bus. Mgr.
 Sworn to and subscribe before me this 26th day of September, 1953.

(SEAL)

JOHN ORMAN.

Notary Public, State of New York.

No. 41-2972850

Qualified in Queens County.
 Certificates filed in Kings, New York,
 Nassau County Clerk's Offices &
 Queens, Kings & New York

Register's Offices.
 Term Expires March 30, 1955.